

BRUKET OCH BEHÄRSKNINGEN AV VERBFORMER I SVENSKA SPRÅKET HOS FINSKA GYMNASIESTUDENTER

Sanna Harju

Pro gradu-avhandling i svenska

Jyväskylä universitet

Institutionen för språk

Våren 2013

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta	Kielten laitos
Tekijä: Sanna Harju	
Työn nimi: Bruket och behärsknigen av verbformer i svenska språket hos finska gymnasiestudenter	
Oppiaine: ruotsin kieli	Pro gradu -tutkielma
Vuosi: 2013	Sivumäärä: 88
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä pro gradu -tutkielmassa selvitän, millaisia verbimuotoja suomalaiset lukion 1. vuosikurssin opiskelijat käyttävät kirjoittaessaan ruotsiksi ja miten he hallitsevat eri verbimuodot. Materiaalina käytettävät tekstit on kerätty hankkeessa <i>Topling – Toisen kielen oppimisen polut</i>, joka on Jyväskylän yliopiston kielten laitoksen ja Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen yhteinen tutkimushanke. Tässä tutkimuksessa käytetään materiaalina 138 tekstiä, joista puolet on sähköpostiviestejä ja puolet kertomuksia. Tutkimuksessani keskityn verbimorfologiaan eli verbien rakenteeseen. Käytän aineiston analyysiin kvantitatiivista metodia. Teksteistä löytyneet verbit on jaettu seuraaviin kategorioihin: preesens; infinitiivi; rakenne, joka sisältää modaaliverbin ja infinitiivin; muunlainen rakenne (esimerkiksi muu kuin modaalinen apuverbi ja infinitiivi); verbiketju; preteriti; perfekt; pluskvamperfekti; imperatiivi ja muunlaiset verbimuodot, joita voivat olla esimerkiksi vain osittain ruotsinkieliset verbimuodot. Eri verbimuodot on jaettu kolmeen ryhmään kieliopillisuuden mukaan: kohdekielenmukaiset muodot, kohdekielentapaiset muodot ja muut muodot. Kohdekielenmukaiset muodot ovat kieliopillisesti oikeita ruotsin kielen verbimuotoja, kohdekielentapaiset muistuttavat näitä, mutta eivät ole kieliopillisesti täysin oikeita. Voidakseni vertailla eri verbimuotojen hallintaa olen selvittänyt kohdekielenmukaisten, kohdekielentapaisten ja muiden muotojen osuuden kunkin verbimuodon esiintymistä. Vertailen myös Topling-hankkeessa eri tasoille arvioituja tekstejä nähdäkseni, miten verbien hallinta kehittyi tason noustessa.</p> <p>Tutkimuksen tärkeimmät tulokset ovat, että finiittiverbejä käytetään enemmän ja että ne myös hallitaan paremmin kuin infiniittiverbit. Koko aineiston tasolla eniten käytetty verbimuoto on preteriti ja parhaiten hallitaan preesens. Tutkimusmateriaali sisältää kaiken kaikkiaan 1053 verbimuotoa, joista 85,7 % on kohdekielenmukaisia, 7,6 % kohdekielentapaisia ja 6,7 % muita muotoja. Verbejä on käytetty keskimäärin enemmän kertomuksissa kuin sähköpostiviesteissä ja verbit myös hallitaan hieman paremmin kertomuksissa.</p>	
Asiasanat: verbimorfologi, målspråksenlig, målspråksliknande	
Säilytyspaikka: Kielten laitos	
Muita tietoja:	

Innehåll

1 INLEDNING	7
2 SVENSK VERBMORFOLOGI	10
2.1 Verb i svenskan.....	10
2.2 Finita och infinita verbformer i svenskan.....	12
2.3 Modala hjälpverb i svenskan	13
3 SPRÅKINLÄRNING OCH BEDÖMNING AV FÄRDIGHETERNA HOS FINSKA INLÄRARE AV SVENSKA.....	14
3.1 Förstaspråk, andraspråk och främmande språk.....	14
3.2 Gemensam europeisk referensram för språk	15
3.3 Den anpassade nivåskalan	16
3.4 Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen	17
4 FORSKNING KRING INLÄRNING AV SVENSKANS VERBMORFOLOGI.....	20
4.1 Pienemanns processbarhetsteori	21
4.2 Användning av svenskans verbformer	23
5 MATERIAL OCH METOD.....	29
6 VERBFORMERNA I UNDERSÖKNINGSMATERIALET	35
7 BEHÄRSKNINGEN AV DE OLIKA VERBFORMERNA	40
7.1 Verbformerna i e-postmeddelandena	41
7.2 Verbformerna i narrativena	43
7.3 Verbformerna i det totala materialet	45
8 BEHÄRSKNINGEN AV VERBFORMERNA PÅ DE OLIKA FÄRDIGHETSNIVÅERNA	48
8.1 Nivåerna under A1.1–A1.3.....	50
8.2 Nivåerna A2.1–A2.2	55
8.3 Nivån B1.1	58
8.4 Sammanfattning	59
9 SAMMANFATTNING OCH SLUTORD	63
LITTERATUR	68
BILAGOR	71

1 INLEDNING

Verb är en viktig del av språk. Det är knappast möjligt att kommunicera utan att använda verb. Därför är det viktigt för elever som lär sig ett språk att kunna använda verb på ett sätt som gör att de blir förstådda. Som en blivande lärare är jag intresserad av elevers förmåga att använda verb i svenska språket. Syftet med min pro gradu-avhandling är att få mer information om hur finskspråkiga gymnasieelever använder verbmorfologiska strukturer i svenska språket.

Materialet i denna studie utgörs av uppsatser som har samlats in inom projektet *Topling – Inlärningsgångar i andraspråket* (se Topling 2010–2013). I detta forskningsprojekt, som bedrivs vid Institutionen för språk och Centrum för tillämpad språkvetenskap vid Jyväskylä universitet, undersöks inläring av finska, engelska och svenska som andraspråk vad gäller skriftliga färdigheter. De uppsatser som jag granskar har skrivits av gymnasister i årskurs 1. Jag har valt att granska just deras uppsatser eftersom jag antar att det finns flera verbformer i deras uppsatser och att de använder flera olika tempusformer än elever i grundskolan. Motiveringen till detta antagande är att gymnasieelever har hunnit studera mer svenska. I Topling-materialet finns olika slags skrivna texter och jag har valt att granska e-postmeddelanden där eleverna skriver ett meddelande till en kompis samt narrativer där de beskriver någon händelse som är minnesvärd för dem. Nuförtiden sköter man många ärenden per e-post och därför är det intressant att veta hur eleverna klarar av det. I narrativer ger uppgiftsanvisningarna (se kapitel 5) mycket frihet. Därför är det möjligt att använda olika slags verbformer.

Jag studerar hur eleverna använder verb eftersom de utgör grunden till satser och eftersom man måste kunna använda verb på ett fungerande sätt för att kommunicera effektivt. Jag koncentrerar mig på verbmorfologi, dvs. verbens struktur. Metoden som jag använder i min studie är kvantitativ. Jag räknar förekomsterna av olika verbformer (mer av klassificeringen av verb i kapitel 5) och betraktar hur de olika formerna

behärskas vad gäller morfologisk korrekthet. Inom Toppling-projektet har texterna nivåbedömts både enligt CEFR-skalan (*Common European Framework of Reference*, Council of Europe, 2001) som finns i den *Gemensamma europeiska referensramen* (se 3.3 nedan och Skolverket, 2009) och enligt en anpassad skala (se 3.4) som kallas för läroplansskalan och används i grundläggande och gymnasial utbildning i Finland. I min studie har jag valt att använda de bedömningar som har gjorts enligt den anpassade skalan eftersom den innehåller flera nivåer än CEFR-skalan och ger därför mer detaljerad information om elevernas kunskaper i svenska.

Forskningsfrågor som besvaras i studien är följande:

- Vilka verbformer använder finskspråkiga gymnasieelever i årskurs 1 när de skriver på svenska?
- Hur behärskas de olika verbformerna?
- Vilka skillnader finns det mellan de olika färdighetsnivåerna?

Med begreppet ”verbform” avses i denna studie antingen enkla tempusformer (t.ex. presensformer) eller konstruktioner av två eller flera verb. Dessa kan vara tempusformer som perfekt, modala konstruktioner som består av ett modalt hjälpverb och en infinitiv eller andra slags konstruktioner som informanterna har bildat. Mer information av klassificeringen av verb finns i kapitel 5. Behärsksningen av de olika verbformerna granskas med hjälp av termerna *målspråksenlig* och *målspråksliknande* som härstammar från Pienemanns (1998, se 4.1 nedan) processbarhetsteori. Vidare jämförs förekomsten av olika verbformer på olika färdighetsnivåer för att se vad för skillnader det finns mellan nivåerna.

Forskningsfrågorna besvaras i kapitlen 6–8. Först presenteras vilka verbformer som har hittats i materialet och hur dessa har klassificerats för att kunna räkna antalet olika verbformer. Sedan presenteras behärsksningen av de olika verbformerna i e-

postmeddelandena respektive narrativen och i det totala materialet. Vidare presenteras behärsknigen av de olika verbformerna på de olika färdighetsnivåerna och eventuella skillnader mellan nivåerna.

Denna avhandling innehåller följande delar: i kapitlen 2, 3 och 4 redogör jag för teoretisk bakgrund för min studie. I kapitel 2 presenteras svensk verbmorfologi samt finita och infinita verbformer. Kapitel 3 handlar om språkinläring och bedömning av färdigheterna hos finska inlärare av svenska: jag förklarar begreppen förstaspråk, andraspråk och främmande språk samt beskriver det som sägs om inläring av svenska i *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen* (GLGU, 2004). Vidare presenterar jag den *Gemensamma europeiska referensramen för språk* (se Skolverket, 2009 och 3.3 nedan) och den anpassade nivåskalan. Jag presenterar även de resultat som fått i *Nationella utvärderingarna av kunskaperna i svenska i slutskedet av den grundläggande utbildningen* (Tuokko 2009). I kapitel 4 presenteras tidigare forskning om inläring av verbmorfologi. I kapitel 5 redogör jag för material och metod som har använts i denna studie. Resultaten av denna studie presenteras i kapitlen 6, 7 och 8. Kapitel 9 innehåller en sammanfattande diskussion av resultaten och en avslutning för denna avhandling. I bilaga 1 finns den anpassade nivåskalan och i bilagorna 2 och 3 uppgiftsanvisningarna för e-postmeddelandena respektive narrativen.

2 SVENSK VERBMORFOLOGI

I detta kapitel presenteras svensk verbmorfologi i den mån som det är nyttigt vad gäller denna studie. Först tas upp allmänt om verb i svenskan, till exempel svenskans verbkonjugationer. För att förstå resultaten av denna studie är det viktigt att bekanta sig med finita och infinita verbformer samt modala hjälpverb i svenska språket.

2.1 Verb i svenskan

Enligt *Svenska Akademiens Grammatik* (SAG 2: 8, 501) anger verb olika aktioner, till exempel händelser, processer och tillstånd. De kan böjas bl.a. i tempus. Morfologi definieras av Thorell (1973: 1) som den del av grammatik som beskriver ordklasser, ordbildning och ordböjning. Att jag i denna studie granskar verbmorfologi betyder att jag granskar verbens form, inte till exempel deras betydelser.

Flyman Mattson och Håkansson (2010: 49) konstaterar att verben orsakar många slags svårigheter för inlärare av svenska språket. Problematiska är enligt dem t.ex. vokalväxling hos starka verbens temaformer (ett exempel på detta är: *binda-band-bundit*) samt olika konjugationer som svaga verb har i svenskan. Philipsson (2007: 22) anser för sin del att svenskans verbsystem inte är så komplext som i många andra språk till exempel därför att svenska verb inte böjs efter person eller numerus. I tabell 1 presenteras svenskans verbkonjugationer enligt Flyman Mattson och Håkansson (2010).

Tabell 1 Svenskans verbkonjugationer enligt Flyman Mattson och Håkansson (2010: 49)

Konjugation	infinitiv	presens	preteritum	supinum	typ av verb
1	<i>ropa</i>	<i>ropar</i>	<i>ropade</i>	<i>ropat</i>	Slutar på obetonat - <i>a</i>
2	<i>köpa</i>	<i>köper</i>	<i>köpte</i>	<i>köpt</i>	Slutar på konsonant (stammen)
3	<i>tro</i>	<i>tror</i>	<i>trodde</i>	<i>trott</i>	Slutar på betonad vokal
Starka verb	<i>falla</i>	<i>faller</i>	<i>föll</i>	<i>fallit</i>	
Oregelbundna verb	<i>se</i>	<i>ser</i>	<i>såg</i>	<i>sett</i>	

I tabell 1 presenteras böjningen av svenska verb i olika konjugationer med hjälp av exempel. Enligt Flyman Mattson och Håkansson (2010: 49) är ändelsen *-de* den som oftast används i preteritum, och denna ändelse brukar man också överanvända innan man förstår skillnaden mellan starka och svaga verb. Vidare konstaterar Flyman Mattson och Håkansson (2010) att svenskans tempus är relativt enkelt eftersom man inte behöver iaktta genus- och numeruskongruens. Hos inlärare som befinner sig på tidiga stadier och börjar böja verben begränsas användningen av tempus till presens och preteritum, eftersom man bara behöver finita verbformer för att använda dessa former. Senare börjar man hantera hela fraser och sammansatta tempus.

Flyman Mattson och Håkansson (2010: 49–50) påpekar att den tidiga utvecklingen innebär att eleverna har förstått att det finns olika former, men de använder inte bara rätta utan också felaktiga former. Flyman Mattson och Håkansson (2010: 49-50) hänvisar till Pienemanns (1998) processbarhetsteori (se avsnitt 4.1 nedan), enligt vilken man måste behärska finita verbformer innan man kan använda sammansatta tempus, dvs. former som består av ett hjälpverb och ett huvudverb. Processbarhetsteorin och annan forskning om inläring av svenska verbformer behandlas närmare i kapitel 4.

Pienemann och Håkansson (1999) presenterar svensk verbmorfologi på ett sätt som ses i tabell 2.

Tabell 2 Svensk verbmorfologi enligt Pienemann och Håkansson (1999: 402)

Kategori	Suffix	Finithet
Nutid	<i>∅, -r, -er</i>	+
Dåtid	<i>-de, -dde, -te</i>	+
Infinitiv	<i>∅, -a</i>	-
Supin	<i>-t, -tt</i>	-

I tabell 2 presenteras finitheten av presens-, preteritum-, infinitiv- och supinumformer i svenska språket. Man ser i tabellen att presens och preteritum är finita verbformer och att infinitiv och supinum är infinita verbformer. Dessa två typer av verb presenteras i följande avsnitt.

2.2 Finita och infinita verbformer i svenskan

Enligt Pienemann och Håkansson (1999: 402) kan svenska verbfraser bestå av ett eller flera verb. Ett av verben markeras [+finite] medan andra markeras [-finite]. Ett verb som är markerat [+finite] måste även vara markerat för tempus. Enligt Hultman (2003: 152) finns följande finita verbformer i svenskan: presens, preteritum och imperativ. De här formerna fungerar som predikatsled i satser, vilket de infinita verbformerna inte kan göra. Infinitiv och supinum är infinita verbformer. Supinum används som bestämning till *ha* i sammansatta tempus.

Enligt SAG (2: 502) är finita verbformer sådana former som kan böjas i tempus (användning av verb till exempel i presens), diates (användning av verb i aktiv eller passiv form) och modus (framhävnig av talarens hållning till satsens aktion). De infinita formerna böjs endast i diates och fungerar som huvudord i infinita verbfraser (se ex. 1).

(1) Karin har begått ett misstag, men vill inte begå flera. (supinum, infinitiv)

I SAG (2: 550–551) definieras begrepp infinitiv och supinum. Infinitiv kan tillsammans med eventuella bestämmingar bilda verbfraser som man kallar infinitivfraser. Infinitiv är den verbform som vanligen används som verbens uppslagsform i svenska ordböcker. Verbformen supinum kan tillsammans med eventuella bestämmingar bilda så kallade supinumfraser. Supinum är en verbform som man behöver för att med det temporalala hjälpverbet *ha* bilda sammansatta tempus perfekt och pluskvamperfekt.

2.3 Modala hjälpverb i svenskan

Enligt Hultman (2003: 145–146) har temporalala hjälpverb *ha*, *skola* och *komma att* mycket liten egen betydelse. Dessa hjälpverb används för att bilda sammansatta tempus. Thorell (1973: 506) definierar hjälpverb som betydelsefattiga, ofta rent grammatiska verb som kan vara till exempel modala eller temporalala. De står i finit eller infinit form. Huvudverbet har en lexikalisk betydelse och står i infinitiv, supinum eller particip. Enligt SAG (2: 536) är hjälpverb sådana verb som vanligtvis har en verbfras eller participfras som obligatorisk och som enda bundna bestämming. I SAG (4: 290–322) listas följande modala hjälpverb och hjälpverbsliknande huvudverb: behöva, böra, få, förmå, hinna, kunna, lär, må och måtte, måste, orka, skola, slippa samt vilja.

3 SPRÅKINLÄRNING OCH BEDÖMNING AV FÄRDIGHETERNA HOS FINSKA INLÄRARE AV SVENSKA

I detta kapitel förklarar jag begreppen förstaspråk, andraspråk och främmande språk för att förklara vad det betyder att informanterna i denna studie är inlärare av svenska som främmande språk. Vidare presenterar jag den *Gemensamma europeiska referensramen för språk* (se Skolverket, 2009) samt den anpassade nivåskalan som används i grundläggande och gymnasial utbildning i Finland. De texter som utgör materialet i denna studie har inom Topling-projektet bedömts enligt båda skalor. I denna studie används de bedömningar som gjorts enligt den finska läroplansskalan. Vidare anser jag det viktigt att beskriva vad som GLGU (2004) säger att eleverna borde kunna göra när de skriver på svenska efter avslutad grundskola. Eftersom informanterna bara har tagit del i 1 eller 2 svenska kurser efter nionde klassen, anser jag att det är bättre att beskriva mål som man har satt för eleverna i slutet av årskurs 9 än för eleverna i slutet av den första årskursen på gymnasiet. Jag anser det intressant att även presentera vilka resultat eleverna nått år 2008 i *Nationella utvärderingarna av kunskaperna i svenska i slutskedet av den grundläggande utbildningen* (Tuokko 2009). Studiens resultat avslöjar på vilken nivå informanterna var i skrift enligt den anpassade nivåskalan. Dessa resultat kan jämföras med resultaten i denna studie.

3.1 Förstaspråk, andraspråk och främmande språk

Abrahamsson (2009: 13–14) definierar några viktiga begrepp som har att göra med språkinläring. Det språk som en person tillägnar sig först kallas för förstaspråk. I engelskspråklig litteratur används förkortningen L1. Ett andraspråk (L2) är ett språk som tillägnas efter det att en person har (delvis) lärt sig ett förstaspråk. Ett andraspråk lärs in i den miljö där ifrågavarande språket används medan ett främmande språk lärs in

i en miljö där det inte används på ett naturligt sätt, t.ex. i skolan. De uppsatser som utgör materialet i denna studie är skrivna av elever som lär sig svenska som ett främmande språk. De har lärt sig svenska i skolan, inte i någon svenskspråkig miljö.

3.2 Gemensam europeisk referensram för språk

Enligt Huttunen och Jaakkola (2003: 19–20) beskriver den *Gemensamma europeiska referensramen för språk* (se Skolverket, 2009) det som man borde kunna göra på ett språk för att kunna kommunicera. Med hjälp av referensramen kan till exempel undervisningsplaner och läroböcker utarbetas. I referensramen definieras olika referensnivåer. Språkkunskapen är indelad i olika delområden: att läsa, lyssna, skriva och prata.

Huttunen och Jaakkola (2003: 47–48) konstaterar vidare att det finns tre grundnivåer i referensramen: nivå A, B och C. Nivå A står för en språkanvändare på nybörjarnivå, nivå B för en självständig språkanvändare och nivå C för en avancerad språkanvändare. Dessa nivåer indelas alla i två olika färdighetsnivåer. Nivå A1 betyder att den som är på nivån är nybörjare; att han eller hon kan förstå och använda ord och uttryck som har att göra med det vardagliga livet. En person som är på nivå A2 borde kunna klara sig på målspråket. Han/hon borde till exempel kunna beskriva sin familj och närmiljö. På nivån B1 borde man kunna klara sig på målspråket så bra att man kan vistas i landet där målspråket talas utan större problem. Det betyder att man borde kunna producera enkel text om teman som är bekanta eller intressanta för en samt beskriva sina erfarenheter och planer. Om man är på nivå B2 borde man kunna prata med en infödd språkanvändare utan större ansträngningar samt kunna producera tydlig och detaljerad text av olika slags teman. Nivån C1 står för skicklig språkanvändning. På denna nivå kan man använda språket i fråga flytande, spontant och effektivt. Man kan förstå olika slags texter, som är krävande och kan innehålla metafor. Är man på nivå C2, betyder det att man kan använda språket nästan lika bra som en infödd språkanvändare. Detta betyder att man vanligen kan förstå alla slags språk, skrivet eller talat.

3.3 Den anpassade nivåskalan

Enligt GLGU (2004: bilaga 2 Nivåskala för språkkunskaper) används i Finland en nivåskala som har anpassats från den nivåskala som härstammar från den gemensamma europeiska referensramen för språk. I denna anpassade skala är huvudnivåerna A, B och C desamma som i den ursprungliga skalan. Sammanlagt finns det 10 olika nivåer i skalan: A1.1–C1.1. Enligt Hildén och Takala (2007: 291–293) är den finska läroplansskalan en skala med större nivåindelning än den skala som finns i den gemensamma europeiska referensramen. De nivåer som finns i CEFR-skalan var för omfattande för att beakta små men viktiga skillnader i elevernas språkkunskaper i grundläggande och gymnasial utbildning i Finland. Därför var det nödvändigt att utveckla en skala med flera nivåer. Vidare påpekar Hildén och Takala (2007: 294) att de högsta nivåerna sällan nås av finska elever. Därför saknas nivån C2 i den finska versionen av skalan.

Enligt GLGU (2004: bilaga 2 Nivåskala för språkkunskaper) finns det 5 nivåer på färdighetsnivån A. Dessa är:

- A1.1: de första grunderna i språket
- A1.2: elementär språkfärdighet stadd i utveckling
- A1.3: fungerande elementär språkfärdighet
- A2.1: den grundläggande språkfärdighetens begynnelsekedje
- A2.2: grundläggande språkfärdighet stadd i utveckling

På färdighetsnivån B finns fyra olika nivåer:

- B1.1: fungerande grundläggande språkfärdighet
- B1.2: flytande grundläggande språkfärdighet
- B2.1: självständig språkfärdighet, grundnivå
- B2.2: fungerande självständig språkfärdighet

På färdighetsnivån C finns nivån C1.1 som står för avancerad språkfärdighet, grundnivå. Man märker att den anpassade nivåskalan framhäver språkkunskaper på de lägre nivåerna. Det är naturligt att elever som börjar lära sig ett språk i skolan befinner sig på nybörjarnivån i detta språk. Den anpassade nivåskalan finns i bilaga 1. De texter som granskas i föreliggande studie är på följande nivåer: under A1.1, A1.1, A1.2, A1.3, A2.1, A2.2 och B1.1. På nivån under A1.1 finns sådana texter som inte når nivån A1.1. Den högsta nivån i mitt undersökningsmaterial är nivån B1.1. I tabell 4 (se kapitel 5) ges en översikt om texterna på de olika nivåerna.

3.4 Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen

I detta avsnitt redogör jag för kunskaper som elever borde ha i svenska språket efter avslutad grundskola enligt Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (GLGU, 2004). Dessa grunder definierar innehållet i den undervisning som eleverna borde få i svenska språket i finska grundskolor. Följande nivåbeskrivningar gäller för elever som lär sig svenska som B1-språk, vilket enligt GLGU (2004: 112) betyder att språket lärs in under årskurserna 7–9. Informanterna i denna studie har tagit del i ett par kurser i svenska i gymnasiet. Därför anser jag att det är bättre att jämföra deras kunskaper till de krav som ställts för elever i slutskedet av den grundläggande utbildningen. Vidare presenteras i detta avsnitt resultat av Nationella utvärderingarna av kunskaperna i svenska i slutskedet av den grundläggande utbildningen.

I GLGU (2004: 132) beskrivs syftet med undervisning i svenska språket på följande sätt: ”Syftet med undervisningen är att eleven skall uppnå grundläggande färdigheter i svenska med tyngdpunkt på muntlig interaktion. Undervisningen skall också främja elevens språkinlärningsfärdigheter och utveckla hans eller hennes interkulturella förmåga.” Den nivå som eleven enligt GLGU (2004: 133) borde vara på i delområdet skrift i slutskedet av den grundläggande utbildningen är den anpassade nivåskalans färdighetsnivå A1 som står för begränsad kommunikation i de mest bekanta situationerna och närmare sagt A1.3 vilket betyder att eleven borde ha fungerande elementär språkfärdighet. Denna nivå är kriteriet för vitsordet 8 vid slutbedömningen. Vitsordet 8 motsvarar goda kunskaper. Att eleven använder svenska språket på denna nivå innebär enligt GLGU (2004: Bilaga 2 Nivåskala för språkkunskaper) att han/hon

- Reder sig på svenska i enkla lätt förutsebara skrivuppgifter i de mest bekanta situationerna som anknyter till vardagliga behov och erfarenheter.
- Kan skriva enkla texter på svenska (ett enkelt postkort, personuppgifter, enkel diktamen).
- Behärskar de allra vanligaste orden och uttrycken som har att göra med detaljer eller konkreta behov i elevens eget liv. Kan skriva några meningar som består av enkla satser.

På nivån A1.3 förekommer många slags fel i elementär fri skrivning. Enligt Tuokko (2009: 9–10, 25) utvärderade den finska utbildningsstyrelsen i april 2008 inlärningsresultaten i B-svenska (påbörjas i årskurs 7) hos elever i årskurs 9. I provet ingick också skrivuppgifter där eleverna fick skriva e-post eller bloggtext. Sammanlagt deltog 5306 elever i testet av skriftlig framställning. Materialet för studien samlades in i finskspråkiga grundskolor. Enligt resultaten nådde 19 % av eleverna upp till färdighetsnivån A1.3 i skriftlig framställning. Denna nivå motsvarar vitsordet 8 och elever som når denna nivå kan reda sig i enkla skrivuppgifter i vardagliga, bekanta situationer. Tuokko (2009: 64) konstaterar att eleverna enligt resultaten är för det mesta

på nivå A1.2 vad gäller skriftliga kunskaper i svenska. Nivån varierar mellan A1.1 och B1.1.

4 FORSKNING KRING INLÄRNING AV SVENSKANS VERBMORFOLOGI

I detta kapitel presenterar jag tidigare forskning om inläring av svensk verbmorfologi. Philipsson (2004: 135) hävdar att man inte har forskat mycket i svensk verbmorfologi. Enligt Pienemann och Håkansson (1999: 409–410) har man forskat ganska mycket kring svenskans morfologi, men det som har forskats mest är substantivfrasers morfologi, som orsakar flera problem för inlärare av svenska som andraspråk. Vidare menar Pienemann och Håkansson (1999) att de som har forskat i inläringen av verbmorfologi har för det mesta koncentrerat sig på semantik eller pragmatik.

I avsnitt 4.1 presenteras Pienemanns (1998) processbarhetsteori. Resultaten av flera studier om inläring av svenskans verbformer stämmer överens med denna teori. Några studier om inläring av svensk verbmorfologi presenteras i avsnitt 4.2. Med hjälp av processbarhetsteorin har man fått viktig information om inläringen av svensk verbmorfologi. I tabell 3 (se s. 23) presenteras relevanta morfologiska regler för svenska språket i förhållande till hierarkin av processbarhetsteorin enligt Pienemann och Håkansson (1999). I figur 1 (se 4.2) efter Abrahamsson (2009) föreställs en typisk inlärningsordning i svensk verbmorfologi. Tabell 3 och figur 1 är viktiga för analysen av materialet i föreliggande studie eftersom de innehåller information om i vilken ordning de olika verbformerna brukar läras in. Även om Pienemann (1998) samt Pienemann och Håkansson (1999) har undersökt andraspråksinläring, visar andra studier (se t.ex. Philipsson 2007) att processbarhetsteorin också kan tillämpas till inläring av främmande språk.

Processbarhetsteorin används inte som teoretisk utgångspunkt i föreliggande studie. Behärsknigen av de olika verbformerna granskas med hjälp av termerna *målspråksenlig* och *målspråksliknande* som härstammar från processbarhetsteorin. Jag

använder termerna för att skilja sådana former som är grammatiskt korrekta från sådana som liknar svenskans verbformer men inte är helt grammatiskt korrekta.

4.1 Pienemanns processbarhetsteori

Pienemann (1998) har undersökt tillägnande av tyska som andraspråk och bearbetat en flerdimensionell teoretisk modell över språkinlärning som kallas för *processbarhetsteori*. Enligt Abrahamsson (2009: 123) erbjuder Pienemanns teori ”den hittills kanske mest omfattande och sammanhängande kognitiva förklaringsmodellen över interimspråkets utveckling.” Pienemann och Håkansson (1999) har testat teorin i förhållande till skandinaviska språk. Enligt dem (1999: 417) har processbarhetsteorin fått mycket starkt empiriskt stöd från studier och gäller oavsett inlärares modersmål och målspråk. Finskan avviker mycket från de germanska språken som utgör grunden för processbarhetsteorin. Enligt Martin (2003 och 2004) har teorin testats även i förhållande till finskan som andraspråk. Resultat av dessa studier har varit varierande. Enligt Martin (2003) är det möjligt att processbarhetsteorin inte är så universell som det påstås.

I Pienemanns (1998) teori är det centralt att inlärares bara kan lära sig sådana enheter som är processbara för honom/henne vid en given tidpunkt. Inlärares måste genomgå utvecklingsstadierna i en viss ordning. På den första utvecklingsnivån som är den absoluta nybörjarnivån består yttranden oftast av enstaka ord. När inlärares når den andra nivån, kan han/hon använda flerordsyttranden och börjar böja ord. Dessa böjda former kan vara korrekta eller inkorrekta. På den tredje nivån kan grammatisk information processeras mellan konstituenten inom frasen och på den fjärde mellan fraser inom satsen. På den femte nivån kan man överföra information över satsgränser, dvs. man behärskar till exempel temporal kongruens mellan verb i huvud- och bisats. Inlärares måste alltså behärska den första nivån innan han/hon kan behärska den andra nivån och så vidare.

Pienemanns (1998) modell baserar sig på en kognitiv inlärningsteori som har som grundtanken att inlärning sker genom processering av information. Den finska läroplanens (GLGU 2004: 16) inlärningsteori är social konstruktivism, vilket innebär att inlärning är en individuell och social process där eleven bearbetar och tolkar inlärningsmaterialet utgående från sina tidigare kunskaper. Eftersom processbarhetsteorin har fått starkt empiriskt stöd kan jag anta att det finns företeelser i mitt undersökningsmaterial som stämmer överens med den även om teorin utgår från en annan inlärningsteori än den finska läroplanen.

Pienemann och Håkansson (1999) har utfört en studie av processbarhetsteorin och det svenska språket som andraspråk. De har testat teorins förutsägelser mot 14 tidigare studier som gäller inlärning av svenska. Relevanta morfologiska regler för svenska språket i förhållande till hierarkin av processbarhetsteorin listas ut i tabell 3.

Tabell 3 Processningsprocedurer tillämpade till svensk morfologi efter Pienemann och Håkansson (1999: 398).

Processningsprocedurer	Struktur i L2-språket	Svensk morfologi
Bisatsprocedur	Huvud- och bisatser	-
Satsprocedur	Information inom satser	Adjektivkongruens i predikativa konstruktioner
Frasprocedur	Information inom fraser	Kongruens i bestämdheten, markering av nominalfraser, markering av sammansatt tempus i verbfraser
Kategori-procedur	Lexikal morfologi	Plural, bestämdhet hos substantiv, dåtid eller nutid hos verb
Ord	Ord	Enstaka former

I tabell 3 presenteras de olika nivåer som inlärare i svenska språket går igenom enligt processbarhetsteorin. Den första utvecklingsnivån finns på den nedersta raden i tabellen.

Vad gäller verbmorfologiska strukturer i svenska språket, ser man i tabellen att man måste kunna böja verb i nutid eller dåtid dvs. använda presens och preteritum, innan man kan använda sammansatta tempusformer. Detta betyder att man måste lära sig använda finita verbformer innan man kan använda infinita former. Därför kan jag anta att informanterna på lägre färdighetsnivåer inte använder infinita former i föreliggande studie.

4.2 Användning av svenskans verbformer

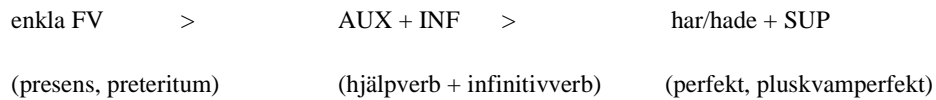
Enligt Philipsson (2007: 6) ser det ut så att inlärare av främmande språk alltid går igenom vissa steg när de lär sig att använda målspråkets grammatik. Philipsson (2007) har gjort en undersökning där han t.ex. granskade informanternas användning av olika slags verbformer i svenska språket. Som utgångspunkt hade han processbarhetsteorin (se 4.1 ovan) Som informanter hade Philipsson (2007: 51–58) 36 inlärare av svenska som andraspråk. De var invandrare som talade irakisk arabiska, persiska och somaliska som L1. Informanterna delades in i fyra grupper enligt deras förmåga i svenska: i alla L1-grupper fanns fyra elever på låg nivå, fyra på mellannivå och fyra på hög nivå vad gällde kunskaper i svenska. Även en svensk kontrollgrupp deltog i studien. Informanterna fick göra fyra olika uppgifter, och en av dem testade deras förmåga i skriftlig produktion. I denna uppgift fick de fylla i luckor med en verbform som de ansåg vara korrekt.

Formerna som Philipsson (2007) granskade var de finita formerna presens och preteritum, perfekt och pluskvamperfekt samt konstruktioner med modala hjälpverb. Enligt resultaten (Philipsson 2007: 92–93) kunde informanterna använda finita former, dvs. presens och preteritum, mycket bra, medan perfekt och pluskvamperfekt vållade mest problem för eleverna. Informanterna använde betydligt flera finita former än verbkonstruktioner med hjälpverb (har/hade + supinum eller hjälpverb + infinitiv), vilket stöder processbarhetsteorin (se 4.1 ovan) för de förstnämnda lärs in tidigare än de andra.

Oberoende av informanternas L1 och färdighetsnivå producerade de presens och preteritum mycket bra medan supinumformerna var mycket svåra för dem. Enligt Philipsson (2007: 125) ser det ut så att man först måste lära sig använda konstruktioner med hjälpverb och infinitiv för att kunna lära sig använda perfekt och pluskvamperfekt. Vidare fick Philipsson (2007: 139–142) som resultat att informanterna i många fall använde verb i presens när de borde ha använt supinumformen (se ex. 1). I Philipssons (2007) material fanns det många förekomster av typen temporal hjälpverb *hade* + preteritum (se ex. 2). Detta innebär att hjälpverbets tempus i viss mån påverkar huvudverbets tempus. Detta var i Philipssons (2007) material vanligare med *hade* än med *har*. När man betraktar konstruktioner med ett hjälpverb och en infinitiv, är en majoritet av de inkorrekta förekomsterna i Philipssons (2007) material konstruerade med presensformen av huvud verbet (se ex. 3).

- (1) Har du *får mitt brev?
- (2) Alla hade *kom hem när stormen började.
- (3) Jag ska *säljer min bil.

I Abrahamsson (2009: 63) återfinns en figur som sammanfattar det som Philipsson (2007) kommit fram till i sin undersökning. I figuren visas en typisk inlärningsordning vad gäller inläring av svensk verbmorfologi. Först lär man sig enkla finita verbformer som utgörs av presens och preteritum. Därefter lär man sig att använda konstruktioner som har ett hjälpverb samt ett huvudverb i infinitiv och sist lär man sig att använda perfekt och pluskvamperfekt.

FIGUR 1 En typisk inlärningsordning i svensk verbmorfologi efter Abrahamsson (2009: 63)

Den inlärningsordning som presenteras i figur 1 gäller bara de vanligaste formerna presens, preteritum, hjälpverb + infinitiv, perfekt och pluskvamperfekt. Verbformer som imperativ finns inte med i figuren. Figurens inlärningsordning utgör i alla fall en bra grund när man granskar utvecklingen av inläring av svenskans verbformer.

I Bergmans (1988: 157) undersökning studerades verbformsbruket i texter skrivna av informanter som var i årskurser två och tre i gymnasieskolan. Två tvåspråkiga grupper och en enspråkig svensk kontrollgrupp deltog i undersökningen. De tvåspråkiga informanterna hade finska eller spanska som förstaspråk. Informanterna såg ett filmavsnitt, som de sedan fick återberätta i sina texter. Det viktigaste för Bergman (1988) var att granska hur informanterna valde tempus. Som resultat fick Bergman (1988: 159) att de finita formerna dominerade hos alla informantgrupper. Den tempusform som användes mest när informanterna återberättade filmens innehåll var presens. Detta stämmer överens med Philipssons (2007) resultat och processbarhetsteorin. Resultaten i Bergmans studie (1988) visade vidare att bland de infinita verbformerna användes infinitivformerna mest. Bergman (1988: 160–164) påpekar att fast preteritum är det vanligaste berättande tempuset i svenskan, använde bara få informanter detta i sina texter. Hon påpekar att det dock är naturligt att återberätta filmens händelser i presens, och att användning av historiskt presens går bra vad gäller filmer.

I Muittari (2008) behandlas användningen av finita och infinita verbformer i uppsatser skrivna av finskspråkiga inlärare av svenska. Informanterna i Muittaris (2008: 212, 214) studie var gymnasieelever som hade skrivit uppsatserna under gymnasietiden samt i studentexamen. Informanterna indelades i tre grupper: svaga, mediokra och goda elever i svenska. Studiens resultat visade att svaga elever använde färre infinita former än de bättre och att de goda eleverna använde mer komplicerade verbfraser än de svagare. Enligt resultaten blir infinita former alltså frekventare under gymnasiestudier i svenska. Resultaten i Muittaris studie (2008: 215–218) visar vidare att finita former behärskas bättre än infinita former i alla årskurser. Informanterna på alla nivåer behärskar alltså finita former bättre än infinita, något som även Philipsson (2007) fick som resultat. Presens är i Muittaris (2008) studie den mest använda verbformen i alla årskurser, på andra plats är preteritum. Perfekt- och pluskvamperfektformer används inte mycket av informanterna. Även denna studie visar att presens är den form som eleverna behärskar bäst i alla årskurserna. Muittari (2008) konstaterar att eleverna som tillhör den bästa gruppen tycks använda preteritum mer än de andra. Den mest frekventa infinita verbformen som användes av informanterna var infinitiv såsom också i Bergman (1988).

Enligt Muittari (2008: 223) ser det ut så att antalet infinita verbformer blir större ju längre eleverna studerar svenska och ju högre färdighetsnivån är. Finita former används mer korrekt än infinita i alla årskurser och på alla färdighetsnivåer. När man syftar på nutid, används i studien presens mest och när man syftar på förfluten tid, används preteritum mest. Muittari (2008: 219) påpekar att uppsatsens tema påverkar tempusvalet i stor utsträckning. Vidare konstaterar han att gymnasisternas användning av verb tycks påverka helhetsbilden av deras språkkunskaper väldigt mycket. ”Svaga i verbanvändningen bedöms också annars svaga i svenska, mediokra som mediokra och goda som goda.” (Muittari, 2008: 219).

Paavilainen (2010: 6–7) granskade behärsknigen av olika morfologiska och syntaktiska strukturer i svenska språket hos finskspråkiga högstadieelever genom ett muntligt test. Som utgångspunkt hade hon processbarhetsteorin (se 4.1 ovan). De

undersökta strukturer som hade att göra med svenskans verbmorfologi var presens, hjälpverb + infinitiv och perfekt. Som resultat fick Paavilainen (2010: 41–42, 57) att det var lättast för eleverna att använda infinitivformen av huvud verbet efter ett modalt hjälpverb. En så hög andel som 85,6 % av förekomsterna var målspråksenliga, vilket betyder att eleverna efter hjälp verbet producerade huvud verbet i infinitiv. Det var ungefär lika lätt att använda presens och supinum för eleverna. Av presensformerna som eleverna producerade var 67 % målspråksliknande dvs. liknade svenskans presensformer men var inte korrekta. I 31 % av de kontexter som krävde presens användes dock infinitivformen av verbet i stället. Det var svårast för eleverna att använda supinumformer, även om skillnaden mellan behärskning av supinum- och presensformer inte var signifikant i denna studie. Paavilainen (2010) påpekar dock att när målspråksliknande former inte accepterades, var bara 47 % av presensformerna och 56,9 % av supinumformerna korrekta. Detta beror enligt henne på att eleverna ofta använde suffixet -ar i stället för -er när de använde presens.

Vidare konstaterar Paavilainen (2010: 60–61) att när eleverna borde ha använt ett modalt verb + infinitiv, var den frekventaste feltypen att använda presensformen av huvud verbet. I kontexter som skulle ha krävt användning av perfekt var den frekventaste feltypen att använda infinitivformen av huvud verbet när supinumformen borde ha använts. Det var signifikant lättare för eleverna att producera infinitivformer än presens- eller supinumformer. Detta betyder att man enligt Paavilainens (2010) resultat måste behärska presensformer innan man kan lära sig använda konstruktionen har + supinum, och att infinitiv i samband med modala hjälpverb måste läras in allra först, alltså innan man lär sig presensformer. Dessa resultat är intressanta eftersom man i flera andra studier har påvisat att finita verbformer använts mest och att presens behärskas bäst av eleverna. En förklaring är enligt Paavilainen (2010: 59) att ”Infinitiv kan antas vara en slags grundform av verbet för eleverna eftersom den ges som första form i läroböckernas ordlistor.”

Enligt Tropp (2003: 57) kan det förorsaka svårigheter för inlärare av svenska att det inte finns någon klart definierad futurumform i svenska. Tropp (2003) undersöker i sin

studie hur tio utländska gäststudenter använder svenskans uttryck för framtidsreferens. Studien genomfördes under en treårsperiod och materialet som användes var skriftligt. Enligt Tropp (2003: 37) tas det i grammatikböcker för andraspråksinlärare upp följande konstruktioner som kan användas till att uttrycka att något sker i framtiden: kommer att + infinitiv, presens, skola + infinitiv. De tio informanterna i Tropps (2003) undersökning kom från olika länder och hade olika förstaspråk. De var vuxna, kvalificerade, motiverade och fick regelbunden undervisning. Nästan ingen av dem hade haft kontakt med det svenska språket innan de kom till Sverige. Enligt resultaten överanvändes modala hjälpverb i uttryck med framtidsreferens. Om användningen av framtidsreferenser hos de tio informanterna jämförs med användningen av framtidsreferenser hos en infödd kontrollgrupp, ser man att enkla verb var underrepresenterade och perifrastiska verbfraser överrepresenterade hos inlärarna av svenska. Inlärare tillägnar sig ofta användning av *ska* före *kommer att* och övergeneraliserar under en period *ska* i kontexter där det vore idiomatiskt att använda *kommer att*.

Att det finns flera möjligheter att uttrycka futurum i svenskan kan naturligtvis kännas komplicerat för inlärare av svenska. Om man tänker på finskan, finns det inte heller någon klart definierad futurumform. Det är vanligt att använda presens för att uttrycka futurum i både finskan och svenskan. Om man tänker på de uppgiftsanvisningar enligt vilka informanterna har skrivit de texter som jag granskar (se kapitel 5) och det att presens ofta används när futurum vill uttryckas finns det kanske inte många konstruktioner med hjälpverben *kommer att* eller *ska* i mitt undersökningsmaterial. Enligt flera studier som presenterats i detta kapitel använder inlärare av svenska språket mera finita än infinita verbformer och behärskar dessa bättre än infinita. Presens är verbformen som behärskas bäst. På grund av dessa resultat kan jag anta att det finns likadana förekomster även i det material som jag granskar.

5 MATERIAL OCH METOD

I detta kapitel redogör jag för det material som används i denna studie samt för metoden som används för att behandla materialet. Materialet i studien består av texter som har samlats in inom projektet Toppling – Inlärningsgångar i andraspråket (se Toppling 2010–2013). De texter som granskas har skrivits av gymnasister i årskurs 1 på hösten 2010. Jag har valt att granska dessa texter eftersom jag tror att de innehåller flera och mångsidigare verbformer än texter som skrivits av högstadieelever. Jag granskar e-postmeddelanden där eleverna skriver ett meddelande till en kompis och narrativer där eleverna berättar om någon händelse som var minnesvärd för dem. E-postmeddelandena är intressanta eftersom man nuförtiden brukar sköta många ärenden med hjälp av dem. I narrativerna ger uppgiftsanvisningarna mycket frihet, vilket gör det möjligt för eleverna att använda olika slags verb. Uppgiftsanvisningarna är på finska (se bilagorna 2 och 3) och är här refererade på svenska:

E-postmeddelande:

Meddelande till en kompis

Du har lovat din svenska kompis att ni går på bio i kväll. Du har i alla fall något annat att göra. Skriv ett e-postmeddelande till din kompis.

- Berätta varför du inte kommer.
- Föreslå en ny tid och en ny plats.

Narrativ:

Berätta!

Berätta om en händelse eller upplevelse som var speciellt minnesvärd för dig.

- Vad hände?
- Varför är upplevelsen minnesvärd?

När man tittar på uppgiftsanvisningarna, märker man att det skulle vara naturligt att använda modala konstruktioner i e-postmeddelanden och preteritum i narrativer. Materialet i denna studie består av 69 e-postmeddelanden och 69 narrativer. Sammanlagt granskas alltså 138 texter. Dessa har inom Topling-projektet nivåbedömts av minst tre bedömare som är oberoende och för ändamålet tränade (Topling 2010–2013). Nivåbedömningen har gjorts både enligt den nivåskala som finns i den gemensamma europeiska referensramen (se 3.2) och enligt den anpassade skala som används i Finland (se 3.3). I denna studie används de bedömningar som har gjorts enligt den anpassade skalan. Jag har valt att använda dessa eftersom skalan används i Finland och innehåller flera nivåer än den originella. De nivåer som texterna har bedömts till är alltså under A1.1, A1.1, A1.2, A1.3, A2.1, A2.2 och B1.1.

I tabell 4 finns antalet texter som har nivåbedömts till de olika nivåerna enligt den anpassade nivåskalan. I tabellen presenteras antalet texter i e-postmeddelandena, narrativerna och i det totala materialet.

Tabell 4 Antalet texter på de olika nivåerna

Nivån	E-post	Narrativer	Totala materialet
Under A1.1	2	-	2
A1.1	6	2	8
A1.2	26	22	48
A1.3	21	28	49
A2.1	12	10	22
A2.2	2	6	8
B1.1	-	1	1
Sammanlagt	69	69	138

Som det framgår av tabell 4 har de flesta texterna nivåbedömts till nivåerna A1.2 och A1.3. Det finns mycket få texter på de lägsta och de högsta färdighetsnivåerna. Enligt GLGU (2004) är nivån A1.3 den nivå på vilken eleverna borde vara i slutet av den grundläggande utbildningen vad gäller skrivning på svenska för att ha goda kunskaper i skrivning. I Tuokkos (2009, se 3.4 ovan) undersökning var den största delen av eleverna på nivån A1.2 vad gällde skrivning på svenska. Nivåerna varierade mellan A1.1 och B1.1. Nivåerna på de texter som granskas i föreliggande studie varierar mellan under A1.1 och B1.1 och som sagt är de flesta texterna på nivåerna A1.2 och A1.3.

Materialet i min studie är kvalitativt, och metoden som jag använder för att analysera det är kvantitativ. Jag har samlat ihop verbformer från materialet, klassificerat dem och räknat förekomsterna av olika slags verbformer i e-postmeddelandena, narrativen, i det totala materialet och på de olika färdighetsnivåerna. Verben har klassificerats enligt följande kategorier: presens, preteritum, imperativ, infinitiv, perfekt, pluskvamperfekt, modal konstruktion, annan konstruktion, verbkedja och annat. Presens, preteritum och imperativ är finita verbformer; infinitiv, perfekt och pluskvamperfekt är infinita former. Modala konstruktioner är sådana som innehåller ett modalt hjälpverb samt ett huvudverb i infinitiv, till exempel ”kan komma”. I materialet finns även andra verbkonstruktioner dvs. sådana som består av någon slags hjälpverb och huvudverb eller till exempel av två verbformer som står i rad. Exempel på sådana är ”behöver läsa” och ”är höra”. Verbkedjor består av fler än tre verb, till exempel ”måste gå titta”.

Jag har inte beaktat några semantiska faktorer när jag har klassificerat verbformerna; jag har alltså inte beaktat kontexten i vilken verbformerna står i texterna, utan plockat ut verbformerna och klassificerat dem enligt deras utseende. Om verbet ser ut som en svensk presensform, dvs. har en ändelse som i svenskan används för att bilda presens, har det klassificerats vara en presensform. Vad gäller perfekt, pluskvamperfekt och konstruktioner med modala hjälpverb, betraktas bara den del av konstruktionen som böjs, alltså infinitiv- eller supinumformen, inte *har*, *hade* eller det modala hjälp verbet. Om eleven till exempel har skrivit ”kan gå och spela”, betraktas detta som två användningar av en modal konstruktion: ”kan gå” och ”kan spela”. Infinitiv behandlas både i samband med konstruktioner som innehåller ett modalt hjälpverb som borde följas av en infinitivform och ”som sådana” utan ett modalt hjälpverb. Både användningar av infinitiv med och utan infinitivmarköret ”att” anses vara lyckade användningar av infinitiv.

Former som ”ursäkta”, ”förlåt(a)” och ”vi ses” har jag inte tagit med för jag antar att eleverna har lärt in de som konstruktioner som används vid vissa situationer, och möjligtvis inte alls tänker att de använder verb när de använder dessa konstruktioner. De ord som finns med i studien är sådana som man känner igen som verb, dvs. de ser ut som svenska verb. Uppgiftsanvisningarna är på finska men i utrymmet där man skriver e-postmeddelandet står det ”Avsändare”, ”Mottagare” och ”Ämne” på svenska. Jag har även tagit med verben som står på raden ”Ämne”.

Alla verbformer har vidare klassificerats i tre kategorier: målspråksenliga, målspråksliknande och andra former. När behärsknigen av de olika verbformerna presenteras, anges antalet samt procentandelen av alla tre kategorier. Termerna *målspråksenlig* och *målspråksliknande* härstammar från Pienemanns (1998) processbarhetsteori (se 4.1 ovan). Teorin används inte som teoretisk referensram i föreliggande studie. Termerna målspråksenlig och målspråksliknande används för att kunna skilja sådana former som är grammatiskt korrekta från sådana som liknar svenskans verbformer men inte är helt grammatiskt korrekta. Med en *målspråksenlig* verbform avses en verbform som har bildats enligt de svenska grammatikreglerna.

Dessa former är grammatiskt korrekta, till exempel ”skriver”. Verbformer som har någon ändelse som används för att bilda ifrågavarande tempus men som inte är grammatiskt korrekta kallas för *målspråksliknande* former.

De verbformer som är varken målspråksenliga eller målspråksliknande kallas i denna studie för *andra former*. I materialet finns några verbformer som är på något annat språk än svenska. Till exempel former som ”know” och ”will pick” som är helt på ett annat språk har klassificerats till kategorin ”annat”. Former som ”can skriva” eller ”kann gå” kategoriseras som användningar av svenska verbformer även om orden ”can” och ”kann” härstammar från engelska respektive tyska. Dessa ord liknar den svenska verbformen ”kan” och kan antas innehålla stavningsfel. Om eleven har använt hela ord från ett annat språk, har konstruktionen klassificerats till kategorin ”annat”. Ett exempel är ”kan käyttää” (”använda” på finska).

För att förtydliga det som menas med målspråksenliga och målspråksliknande former ges här några exempel. Att en presensform är målspråksenlig betyder att den är grammatiskt korrekt, till exempel ”tycker”. Formen ”tyckar” är målspråksliknande. Till exempel verbformer som ”glömmade”, ”sägade” och ”komte” är målspråksliknande användningar av tempuset preteritum eftersom man ser att eleven har försökt bilda en preteritumform även om ändelsen på verbet inte är rätt. Målspråksenliga infinitivformer kan stå med eller utan ”att”, till exempel ”att ge” eller ”komma”. Däremot är till exempel formen ”att bor” varken målspråksenlig eller målspråksliknande eftersom verbet inte står i infinitiv. Vad gäller perfekt, betraktas former utan *har* som målspråksliknande, inte målspråksenliga former. Ett exempel på detta är formen ”köpt”. Till exempel verbformerna ”har tycker” respektive ”hade tycker” är varken målspråksenlig eller målspråksliknande verbformer. För att en modal konstruktion skulle vara målspråksenlig eller -liknande måste huvud verbet stå i infinitiv. Ett exempel på en målspråksenlig modal konstruktion är ”kan komma”. Konstruktionerna ”kann komma” och ”kan träffa” är målspråksliknande och konstruktionen ”vill resar” varken målspråksenlig eller målspråksliknande. Vad gäller andra än modala konstruktioner är till exempel ”började spela” målspråksenlig, ”tycker spela” målspråksliknande och ”är

höra” varken målspråksenlig eller målspråksliknande. De verbformer som ingår i gruppen ”annat” är aldrig målspråksenliga eller -liknande.

Verbformerna kategoriseras vara målspråksenliga, målspråksliknande eller andra former för att kunna räkna antalet och den procentuella fördelningen hos dessa tre kategorier. Jag anser det intressant att få veta andelen målspråksenliga former dvs. sådana former som är grammatiskt helt korrekta. Vidare är det intressant att se hur stor andelen målspråksliknande former är hos de olika verbformerna. Att eleven producerat en målspråksliknande form betyder att han/hon förstår vilken tempus måste används men inte ännu har kommit så långt i sina språkkunskaper att formen vore grammatiskt korrekt. I denna studie konstateras fördelningen mellan målspråksenliga, målspråksliknande och andra former. Målspråksliknande och andra former kommer inte att analyseras närmare.

I följande kapitel presenteras resultaten av denna studie. Först presenteras vilka verbformer det finns i materialet och sedan behärsksningen av de olika verbformerna i e-postmeddelandena respektive narrativerna och i det totala materialet. Avslutningsvis presenteras bruket och behärsksningen av verben på de olika färdighetsnivåerna.

6 VERBFORMERNA I UNDERSÖKNINGSMATERIALET

I detta kapitel besvaras den första forskningsfrågan ”Hurdana verbformer använder finskspråkiga gymnasieelever i årskurs 1 när de skriver på svenska?” För att kunna besvara frågan presenteras verbmorfologiska strukturer som finns i de texter som har granskats i studien. I tabell 5 finns antalet verbformer i texterna på de olika nivåerna och antalet verbformer per text i medeltal. På den nedersta raden ser man det totala antalet verb i e-postmeddelandena respektive narrativerna. För att räkna antalet verb per text har jag dividerat antalet verb med antalet texter. Även dessa siffror finns på den nedersta raden. Till höger finns antalet verb i det totala materialet.

Tabell 5 Antalet verb på de olika nivåerna

Nivån	E-post		Narrativ		Totala materialet
	Antalet verb	Antalet verb per text	Antalet verb	Antalet verb per text	Antalet verb
Under A1.1	7	3,5	-	-	7
A1.1	22	3,7	12	6	34
A1.2	129	5	163	7,4	292
A1.3	124	5,9	264	9,4	388
A2.1	72	6	137	13,7	209
A2.2	17	8,5	77	12,8	303
B1.1	-	-	29	29	29
Sammanlagt	371	5,4	682	9,9	1262

I tabell 5 ser man att det finns sammanlagt 371 verbformer i de e-postmeddelandena som granskas i denna studie. I narrativerna finns sammanlagt 682 verbformer. I e-postmeddelandena finns i medeltal 5,4 verbformer per text och i narrativerna 9,9. I narrativerna används alltså i medeltal flera verb än i e-postmeddelandena. Vidare ser man i tabell 5 att antalet verb per text ökar när färdighetsnivån blir högre. Elever på högre nivåer i svenska använder alltså i medeltal flera verb än elever på lägre nivåer. Detta kan förklaras med att elevernas språkkunskaper blir bättre under tiden och de lär

sig använda flera tempusformer. När elever lär sig flera ord och konstruktioner, kan de skriva längre texter och även använda flera verb.

I medeltal används flera verb per text i narrativerna än i e-postmeddelandena. En förklaring till detta kan vara att man vanligen skriver korta texter när man använder e-post. Vidare är uppgiftsanvisningarna (se kapitel 5) mer bindande vad gäller e-postmeddelandena. Skribenterna ombads berätta en kompis att de inte kan träffa honom/henne och föreslå en ny tid och plats. Jämfört med narrativer där skribenterna ombads berätta om någon händelse som har varit minnesvärd för dem, ger uppgiftsanvisningarna i e-postmeddelandena inte lika mycket frihet.

I tabell 6 finns antalet och den procentuella andelen olika slags verb (kategoriseringen finns i kapitel 5) i e-postmeddelandena respektive narrativerna. Till höger finns antal och procentandelar olika verbformer i det totala materialet. På den nedersta raden finns det totala antalet verb i e-postmeddelandena, narrativerna och i det totala materialet.

Tabell 6 Antalet olika verbformer i undersökningsmaterialet

Kategori	E-post		Narrativ		Totala materialet	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Presens	103	27,8	183	26,8	286	27,2
Preteritum	21	5,7	342	50,1	363	34,5
Imperativ	2	0,5	0	0	2	0,2
Infinitiv	33	8,9	31	4,5	64	6,1
Perfekt	7	1,9	46	6,7	53	5
Pluskvam-perfekt	3	0,8	8	1,2	11	1
Modal konstruktion	179	48,2	47	6,9	226	21,5
Annan konstruktion	6	1,6	15	4	21	2
Verbkedja	11	3	3	0,4	14	1,3
Annat	6	1,6	7	1	13	1,2
Antalet alla verb	371	100	682	100	1053	100

Som framgår av tabell 6 finns det sammanlagt 1053 verb i det material som granskats i studien. Av dessa finns 371 (35,2 %) i e-postmeddelandena och 682 (64,8 %) i narrativerna. Om man jämför antalet olika verbformer, märker man att frekvensen av några former varierar mycket mellan e-postmeddelandena och narrativerna. Det finns betydligt flera modala konstruktioner i e-postmeddelandena än i narrativerna, medan det i narrativerna finns betydligt flera preteritiformer än i e-postmeddelandena. Modala konstruktioner utgör 48,2 % av verbformerna i e-postmeddelandena men bara 6,9 % av dessa i narrativerna, medan preteritum utgör 5,7 % av verbformerna i e-postmeddelandena och 50,1 % i narrativerna. Jag tror att detta har att göra med de uppgiftsanvisningar som eleverna frågades följa. I e-postmeddelandena ombads skribenterna berätta en kompis varför de inte kan träffa honom/henne samt föreslå en ny tid. Med tanke på uppgiftsanvisningarna vore det naturligt att använda modala konstruktioner i e-postmeddelandena. I narrativerna var uppgiften att berätta om någon

minnesvärd händelse eller upplevelse. Därför är det naturligt att många preteritiformer använts i texterna.

I e-postmeddelandena är den mest frekventa (48,2 %) verbformen modala konstruktioner. En annan stor grupp utgörs av presens (27,8 %). I narrativerna är den mest frekventa verbformen preteritum (50,1 %). Presens utgör en stor grupp även i narrativerna (26,8 %). Presens har alltså använts mycket i både e-postmeddelandena och narrativerna. Enligt resultaten av flera tidigare studier (se t.ex. Muittari (2008, se 4.2 ovan) används finita verbformer mer än infinita. Även i denna studie har presens och preteritum använts mer än infinitiv och supinum. Presensformer är bra representerade i det totala materialet: 27,2 % av alla verbformer är presensformer. Antalet presensformer är ungefär lika stort både i e-postmeddelandena och narrativerna: 27,8 % av förekomster av verb i e-postmeddelandena och 26,8 % av dessa i narrativerna är presensformer. Den mest frekventa verbformen i det totala materialet är preteritum (34,5 %). Även modala konstruktioner utgör en stor grupp (21,5 %) av alla verbformer.

I detta kapitel har jag besvarat forskningsfrågan ”Hurdana verbformer använder finskspråkiga gymnasieelever i årskurs 1 när de skriver på svenska?” Antalet olika verbformer samt deras procentuella andelar av alla verb i e-postmeddelandena, narrativerna samt i det totala materialet har presenterats. De viktigaste resultaten i detta kapitel är följande:

- skribenterna har använt betydligt flera modala konstruktioner i e-postmeddelandena än i narrativerna medan preteritiformer har varit betydligt mer frekventa i narrativerna
- finita verbformer har använts betydligt mer än infinita verbformer i det totala materialet
- preteritum och presens är de två mest frekventa verbformerna i studien

I följande kapitel presenteras behärskningen av de olika verbformerna i e-postmeddelandena respektive narrativen samt i det totala materialet.

7 BEHÄRSKNINGEN AV DE OLIKA VERBFORMERNA

Den andra forskningsfrågan ”Hur behärskas de olika verbformerna?” kommer att besvaras i detta kapitel. För det ändamålet presenteras fördelningen av de olika verbformerna till målspråksenliga, -liknande och andra former i e-postmeddelandena respektive narrativerna samt i det totala materialet. Med en målspråksenlig verbform avses en verbform som har bildats enligt de svenska grammatikreglerna. Målspråksliknande former liknar ifrågavarande tempus men är inte helt korrekta. Ett exempel är ”skrivar”. Sådana verbformer som är varken målspråksenliga eller målspråksliknande kallas för andra former.

Bruket och behärskningen av verbformerna i e-postmeddelandena respektive narrativerna presenteras i avsnitt 7.1 och 7.2. I avsnitt 7.3 presenteras bruket och behärskningen av verbformerna i det totala undersökningsmaterialet. Resultaten presenteras med hjälp av tabeller och analyseras efter tabellerna. Av de olika verbkategorierna presenteras närmare presens, preteritum, imperativ, infinitiv, perfekt, pluskvamperfekt och modala konstruktioner. Detta betyder att behärskningen av andra än modala konstruktioner, verbkedjor och former som hör till kategorin ”annat” inte analyseras närmare. Dessa hör inte till de normala tempusformerna och deras frekvens är så liten att man inte kan få några pålitliga resultat angående dem. De presenteras i alla fall i tabellerna.

I tabellerna 7, 8 och 9 finns fördelningen av de olika verbformerna till målspråksenliga, -liknande och andra former. Procentandelarna har räknats även om frekvensen hos några verbformer är låg och resultaten bara är riktgivande. Till höger finns det totala antalet av ifrågavarande verbformer. På nedersta raden ser man det totala antalet samt den totala procentandelen av målspråksenliga, målspråksliknande samt andra former. I tabellerna 7, 8 och 9 används följande förkortningar:

Inf. = infinitiv, Mod.k. = modal konstruktion, Konstr. = annan konstruktion, V.kedja = verbkedja, Pret. = preteritum, Pl.p. = pluskvamperfekt, Imp. = imperativ

7.1 Verbformerna i e-postmeddelandena

I e-postmeddelandena finns sammanlagt 371 verbformer. I tabell 7 presenteras fördelningen av dessa till målspråksenliga, -liknande och andra former.

Tabell 7 Fördelningen av målspråksenliga, -liknande och andra former i e-postmeddelandena

Verbform	Målspråksenlig		Målspråkslikn.		Andra		Sum	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Presens	100	97,1	3	2,9	0	0	103	100
Pret.	18	85,7	3	14,3	0	0	21	100
Imp.	2	100	0	0	0	0	2	100
Inf.	30	90,9	3	9,1	0	0	33	100
Perfekt	3	42,9	2	28,6	2	28,6	7	100
Pl. p.	1	33,3	0	0	2	66,7	3	100
Mod.k.	149	83,2	15	8,4	15	8,4	179	100
Konstr.	0	0	2	33,3	4	66,6	6	100
V.kedja	5	45,5	1	9,1	5	45,5	11	100
Annat	0	0	0	0	6	100	6	100
Sum	308	83	29	7,8	34	9,2	371	100

Man ser i tabell 7 att 83 % av alla 371 verbformer i e-postmeddelandena är målspråksenliga, 7,8 % målspråksliknande och 9,2 % andra former. Att andelen målspråksenliga verbformer är så hög kan möjligen förklaras med att de verb som informanterna använt är vanliga och bekanta för dem. Det kan vara fråga om utantillärning hellre än behärskning av verbformer. Som framgår av tabell 5 (se kapitel

6) finns det i medeltal 5,4 verb i e-postmeddelandena. Detta begränsade antal verb och de uppgiftsanvisningar som informanterna ombads följa påverkar troligen resultaten. I fortsättning granskas behärskningen av olika verbformer i detalj. Modala konstruktioner är den frekventaste verbformen i e-postmeddelandena. Detta har antagligen att göra med uppgiftsanvisningarna: uppgiften var att berätta en kompis att man inte kan träffa honom/henne och föreslå en ny tid. 83,2 % av de 179 modala konstruktionerna är målspråksenliga, 8,4 % målspråksliknande och 8,4 % andra former.

I e-postmeddelandena finns sammanlagt 103 presensformer. Av dessa är 97,1 % målspråksenliga och 2,9 % målspråksliknande. Alla presensformer är alltså antingen målspråksenliga eller målspråksliknande. Verbformen presens behärskas bäst av alla verbformer som man kan räkna pålitliga resultat om. Det finns 21 preteritiformer i e-postmeddelandena; 85,7 % är målspråksenliga och 14,3 % målspråksliknande. Även preteritum behärskas alltså mycket bra. Båda 2 beläggen på imperativ är målspråksenliga. Även tidigare forskning kring inläring av svenskans verbmorfologi (se 4.2 ovan) visar att finita former behärskas bättre än infinita former. Presens är den tempusform som behärskas bäst även i tidigare forskning, se t.ex. Bergman (1998, se 4.2 ovan).

Av de 33 beläggen på infinitiv är 90,9 % målspråksenliga och 9,1 % målspråksliknande. Även infinitiv behärskas mycket bra: det finns inga andra former än målspråksenliga eller målspråksliknande. Av de 7 perfektformerna är 42,9 % målspråksenliga, 28,6 % målspråksliknande och 28,6 % andra former. Pluskvamperfekt används 3 gånger; 33,3 % av användningarna är målspråksenliga och 66,7 % andra former.

Man märker att de finita formerna presens, preteritum och imperativ behärskas mycket bra i e-postmeddelandena. De används mer än infinita former och behärskas bättre än dem. Vad gäller presens, preteritum och imperativ är alla former som använts antingen målspråksenliga eller målspråksliknande. I de infinita formerna infinitiv, perfekt och pluskvamperfekt finns det mer variation. Infinitivformerna behärskas mycket bra: även

de är alla antingen målspråksenliga eller målspråksliknande. Vad gäller supinumformer perfekt och pluskvamperfekt är antalet andra former ganska högt. Enligt resultaten av t.ex. Bergmans (1998, se 4.2 ovan) och Muittaris (2008, se 4.2 ovan) forskningsresultat används infinitiv mest bland de infinita verbformerna såsom även i denna studie.

7.2 Verbformerna i narrativerna

Det finns sammanlagt 682 verbformer i de narrativer som granskas i denna studie. I tabell 8 presenteras fördelningen av de olika verbformerna i e-postmeddelandena till målspråksenliga, -liknande och andra former.

Tabell 8 Fördelningen av målspråksenliga, -liknande och andra former i narrativerna

Verb-form	Målspråksenlig		Målspråkslikn.		Andra		Sum	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Presens	173	94,5	10	5,5	0	0	183	100
Pret.	326	95,3	13	3,8	3	0,9	342	100
Imp.	0	0	0	0	0	0	0	100
Inf.	30	96,8	0	0	1	3,2	31	100
Perfekt	15	32,6	27	58,7	4	8,7	46	100
Pl. p.	5	62,5	1	12,5	2	25	8	100
Mod.k.	38	80,9	0	0	9	19,1	47	100
Konstr.	6	40	0	0	9	60	15	100
V.kedja	1	33,3	0	0	2	66,7	3	100
Annat	0	0	0	0	7	100	7	100
Sum	594	87,1	51	7,5	37	5,4	682	100

I tabell 8 ser man att 87,1 % av de 682 verbformer som använts i narrativerna är målspråksenliga, 7,5 % målspråksliknande och 5,4 % andra former. Den höga andelen

målspråksenliga verbformer kan möjligen förklaras med att de verb som använts är vanliga och bekanta för informanterna. Som framgår av tabell 5 (se kapitel 6) finns det i medeltal 9,9 verb per text i narrativerna. Det är möjligt att det begränsade antalet verb och de uppgiftsanvisningar som informanterna ombads följa påverkar resultaten. De två frekventaste verbformerna i narrativerna är preteritum och presens. Av de 183 presensformerna är 94,5 % målspråksenliga och 5,5 % målspråksliknande. Alla presensformer är alltså antingen målspråksenliga eller målspråksliknande. Vad gäller preteritum, är 95,3 % av de 342 beläggen målspråksenliga, 3,8 % målspråksliknande och 0,9 % andra former. Det finns inga belägg på imperativ i narrativerna.

Av de 31 infinitivformerna är 96,8 % målspråksenliga och 3,2 % varken målspråksenliga eller målspråksliknande. Infinitiv behärskas mycket bra i narrativerna. Av de 46 perfektformerna är 32,6 % målspråksenliga, 58,7 % målspråksliknande och 8,7 % andra former. Pluskvamperfekt används 8 gånger i narrativerna; 62,5 % av dessa användningar är målspråksenliga, 12,5 % målspråksliknande och 25 % andra former. Vad gäller modala konstruktioner, är 80,9 % av de 47 beläggen målspråksenliga och 19,1 % varken målspråksenliga eller målspråksliknande.

I narrativerna är finita verbformer mycket mer frekventa än infinita former och behärskas bättre. Nästan alla användningar av presens och preteritum är målspråksenliga eller målspråksliknande. Såsom i e-postmeddelandena, behärskas infinitivformerna mycket bra även i narrativerna. De är i alla fall inte alls så frekventa som de finita formerna. Vad gäller behärsknigen av supinumformer är antalet andra än målspråksenliga eller målspråksliknande former högre än hos andra verbformer. Detta kan tolkas så att de lärs in senare än finita former. I narrativerna är perfekt mer frekvent än infinitiv. Av de infinita verbformerna brukar infinitiv vara den som används mest, se t.ex. Muittari (2008, se 4.2 ovan). En förklaring kan vara att det är naturligare att använda tempusformer som syftar på förgången tid i narrativerna eftersom informanterna skrev om någon händelse som var minnesvärd för dem.

7.3 Verbformerna i det totala materialet

I tabell 9 presenteras fördelningen av de olika verbformerna i det totala materialet till målspråksenliga, -liknande och andra former.

Tabell 9 Fördelningen av målspråksenliga, -liknande och andra former i det totala materialet

Verbform	Målspråksenlig		Målspråkslikn.		Andra		Sum	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Presens	273	95,5	13	4,5	0	0	286	100
Pret.	344	94,8	16	4,4	3	0,8	363	100
Imp.	2	100	0	0	0	0	2	100
Inf.	60	93,8	3	4,7	1	1,6	64	100
Perfekt	18	34	29	54,7	6	11,3	53	100
Pl. p.	6	54,5	1	9,1	4	36,3	11	100
Mod.k.	187	82,7	15	6,6	24	10,6	226	100
Konstr.	6	28,6	2	9,5	13	61,9	21	100
V.kedja	6	42,9	1	7,1	7	50	14	100
Annat	0	0	0	0	13	100	13	100
Sum	902	85,7	80	7,6	71	6,7	1053	100

Som man ser i tabell 9, är 85,7 % av de 1053 verbformerna i det totala materialet målspråksenliga, 7,6 % målspråksliknande och 6,7 % andra former. De tre frekventaste verbformerna är preteritum (363 belägg), presens (286 belägg) och modala konstruktioner (226 belägg). Dessa tre verbformer används betydligt mer i det totala materialet än de andra verbformerna. De två mest frekventa verbformerna är preteritum och presens. Finita verbformer är alltså mycket mer frekventa än infinita. Dessa behärskas även mycket bättre, dvs. andelar målspråksenliga och -liknande former är

högre än hos de infinita formerna. De tre verbformer som behärskas bäst i denna studie är presens, preteritum och infinitiv. Av presensformerna är 95,5 % målspråksenliga, av preteritiformerna 94,8 % och av infinitivformerna 93,8 %. Infinitivformerna behärskas mycket bra, medan andra infinita verbformer inte behärskas lika bra. Bara 1,6 % av beläggen på infinitiv är varken målspråksenliga eller målspråksliknande. Infinitiv är den mest frekventa av de infinitiva verbformerna och den infinita form som behärskas bäst i det totala materialet. Om man tittar på de resultat som gäller de infinita verbformerna, märker man att det hos dessa finns betydligt flera användningar som är varken målspråksenliga eller målspråksliknande än hos de finita formerna. Medan ingen av presensformerna och bara 0,8 % av preteritiformerna är andra än målspråksenliga eller målspråksliknande, är siffran 11,3 % för perfekt och 36,3 % för pluskvamperfekt. Pluskvamperfekt är den verbform som behärskas sämst i det totala materialet dvs. den procentuella andelen andra än målspråksenliga eller -liknande former är högst hos pluskvamperfekt. Även andelar målspråksliknande former är betydligt mindre hos perfekt och pluskvamperfekt än hos infinitiv eller de finita formerna.

Dessa resultat stämmer till stor del överens med tidigare forskning kring inläring av svenskans verbmorfologi. I Philipssons (2007, se 4.2 ovan) studie användes betydligt flera finita verbformer än verbkonstruktioner med hjälpverb. Även i denna studie används flera enkla finita former än verbkonstruktioner även om det finns flera modala konstruktioner i undersökningsmaterialet. I Philipsson (2007) behärskades de finita formerna mycket bra medan de infinita formerna vållade problem för informanterna såsom även i denna studie. Enligt Bergman (1998) dominerade de finita formerna; den tempusform som användes mest var presens. Bland de infinita verbformerna användes infinitivformerna mest, något som även Muittari (2008) fann i sin studie.

I detta kapitel har forskningsfrågan ”Hur behärskas de olika verbformerna?” besvarats. De viktigaste resultaten är följande:

- den verbform som behärskas bäst, dvs. den verbform som har den högsta procentuella andelen målspråksenliga former är presens både i e-postmeddelandena, narrativerna och i det totala materialet
- alla presensformerna är antingen målspråksenliga eller -liknande
- sammanfattningsvis behärskas de finita verbformerna bättre än de infinita
- infinitiv är den mest frekventa av de infinitiva verbformerna och behärskas bäst av dessa i det totala materialet
- perfekt och pluskvamperfekt behärskas betydligt sämre än infinitiven och de finita formerna

Det är naturligt att presens behärskas bra eftersom den lärs in i ett tidigt skede när man börjar lära sig svenska i finska skolor. Presensformerna är mycket frekventa och behärskas bäst av de olika verbformerna även i flera tidigare studier, se t.ex. Muittari (2008, 4.2 ovan). I följande kapitel presenteras behärskningen av de olika verbformerna på de olika färdighetsnivåerna.

8 BEHÄRSKNINGEN AV VERBFORMERNA PÅ DE OLIKA FÄRDIGHETSNIVÅERNA

I detta kapitel besvaras den tredje forskningsfrågan ”Vilka skillnader finns det mellan de olika färdighetsnivåerna?” För att besvara frågan presenteras fördelningen av de olika verbformerna till målspråksenliga, -liknande och andra former på de olika färdighetsnivåerna. Resultaten har räknats av det totala materialet, dvs. e-postmeddelandena och narrativerna behandlas inte separat. I tabell 10 sammanfattas resultaten av de olika nivåerna. Antalet samt den procentuella fördelningen av målspråksenliga, målspråksliknande och andra verbformer presenteras i tabell 10. De olika nivåerna behandlas i avsnitten 8.1–8.3. För att resultaten ska vara tydligare, presenteras nivåerna i tre grupper som är 1) nivåerna under A1.1–A1.3, 2) nivåerna A2.1–A2.2 och 3) nivån B1.1. Resultaten på varje nivå presenteras i tabeller så att behärskningsgraden av de olika verbformerna på de olika nivåerna kan jämföras. Efter att resultaten av varje grupp presenterats, ges en sammanfattning om företeelser på ifrågavarande nivåer.

Resultaten presenteras med hjälp av tabellerna 10–16. På den nedersta raden i varje tabell ser man det sammanlagda antalet målspråksenliga, målspråksliknande samt andra former samt deras procentantal av antalet verbformer på nivån i fråga. Även i detta kapitel presenteras närmare bara följande verbformer: presens, infinitiv, modala konstruktioner, preteritum, perfekt, pluskvamperfekt och imperativ. Andra än modala konstruktioner, verbkedjor och former som hör till kategorin ”annat” finns i tabellerna men analyseras inte närmare. Till slut ges en sammanfattning av resultaten i avsnitt 8.4. I tabell 10 finns antalet och den procentuella fördelningen av målspråksenliga, målspråksliknande samt andra former gällande alla verbforms-kategorier. På nedersta raden ser man det totala antalet och den totala procentandelen av målspråksenliga, målspråksliknande samt andra former i det totala materialet.

Tabell 10 Behärsksningen av verb på de olika nivåerna

Nivå	Målspråksenlig		Målspråkslikn.		Andra		Verb per nivå
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal
Under A1.1	6	85,7	1	14,3	0	0	7
A1.1	26	76,5	5	14,7	3	8,8	34
A1.2	213	72,7	34	11,6	46	15,7	293
A1.3	301	82,5	35	9,6	29	7,9	365
A2.1	187	89,5	10	4,8	12	5,7	209
A2.2	99	95,2	5	4,8	0	0	104
B1.1	28	96,6	0	0	1	3,4	29

Man ser i tabell 10 att den procentuella andelen målspråksenliga former är störst på de två högsta nivåerna A2.2 och B1.1. Man märker även att verben blir målspråksenligare från nivå A1.1 till nivå B1.1; andelen målspråksenliga verbformer är större på högre färdighetsnivåer. Vad gäller andra former, alltså sådana som är varken målspråksenliga eller målspråksliknande, ser man att procentandelar är relativt små. Vidare märks att andelen andra former är större på nivåer där det finns flera verb per nivå. När resultaten jämförs måste man beakta att antalet verb per nivå avviker mycket mellan nivåer.

På den lägsta nivån under A1.1 och på nivån A2.2 finns inga andra än målspråksenliga eller målspråksliknande former. Även på nivåerna A1.1 och B1.1 är antalet andra former mycket litet. På nivåerna A1.2, A1.3 och A2.1 där det finns betydligt flera texter och därför också flera verbformer, finns det också flera former som är varken målspråksenliga eller målspråksliknande. På dessa tre nivåer stiger antalet målspråksenliga former och minskas antalet andra former när färdighetsnivån blir högre. Antalet verb per nivå såsom också antalet målspråksenliga, målspråksliknande och andra former stiger från nivån under A1.1 till nivån A1.3 och blir därefter mindre när färdighetsnivån stiger.

8.1 Nivåerna under A1.1–A1.3

I detta avsnitt presenteras procentuella fördelningar av de olika verbformerna på nivåerna under A1.1–A1.3 till målspråksenliga, -liknande och andra former. Eftersom det bara finns 7 verb i texterna på nivån under A1.1, presenteras resultaten på denna nivå inte i form av tabell. Nivån A1.1 presenteras i tabell 11, nivån A1.2 i tabell 12 och nivån A1.3 i tabell 13. Efter att varje nivå behandlats ges en sammanfattning av resultaten på nivåerna. I tabellerna 11–13 används följande förkortningar:

Inf. = infinitiv, Mod.k. = modal konstruktion, Konstr. = annan konstruktion, V.kedja = verbkedja, Pret. = preteritum, Pl.p. = pluskvamperfekt, Imp. = imperativ

Det finns sammanlagt 7 verbformer i de texter som bedömts till nivån under A1.1. Av dessa är 85,7 % målspråksenliga och 14,3 % målspråksliknande. Verbformerna som använts på denna nivå är 1 presensform, 5 infinitivformer samt 1 modal konstruktion. Presensformen och den modala konstruktionen samt 4 av infinitivformerna är målspråksenliga. En av infinitivformerna är målspråksliknande. Det finns inga andra former än målspråksenliga eller målspråksliknande på nivån under A1.1, vilket är överraskande. Man skulle tro att texter på den lägsta nivån skulle innehålla flera verbformer som vore andra än målspråksenliga eller målspråksliknande former. Den mest frekventa verbformen på denna nivå är infinitiv. På denna färdighetsnivå är resultaten bara riktgivande på grund av mycket låga antalet verb.

I tabell 11 presenteras fördelningen av de olika verbformerna på nivån A1.1 till målspråksenliga, -liknande och andra former.

Tabell 11 Nivån A1.1

Verb- form	Målspråksenlig		Målspråkslikn.		Andra		Sum	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Presens	9	100	0	0	0	0	9	100
Pret.	12	100	0	0	0	0	12	100
Imp.	0	0	0	0	0	0	0	100
Inf.	3	100	0	0	0	0	3	100
Perfekt	0	0	0	0	0	0	0	100
Pl. p.	0	0	0	0	0	0	0	100
Mod.k.	0	0	5	62,5	3	37,5	8	100
Konstr.	1	100	0	0	0	0	1	100
V.kedja	1	100	0	0	0	0	1	100
Annat	0	0	0	0	0	0	0	100
Alla verb	26	76,5	5	14,7	3	8,8	34	100

I tabell 11 ser man att det finns sammanlagt 34 verbformer i de texter som bedömts till nivå A1.1. Av dessa former är 76,5 % målspråksenliga, 14,7 % målspråksliknande och 8,8 % andra former. Alla presens-, infinitiv- och preteritiformer är målspråksenliga. Vad gäller de 8 modala konstruktioner, är 62,5 % målspråksliknande och 37,5 % andra former. De mest frekventa verbformerna på denna nivå är preteritum och presens. Även på denna nivå är resultaten bara riktgivande på grund av låga antalet verb.

I tabell 12 presenteras fördelningen av de olika verbformerna på nivå A1.2 till målspråksenliga, -liknande och andra former.

Tabell 12 Nivån A1.2

Verbform	Målspråksenlig		Målspråkslikn.		Andra		Sum	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Presens	111	97,4	3	2,6	0	0	114	100
Pret.	40	90,9	2	4,5	2	4,5	44	100
Imp.	0	0	0	0	0	0	0	100
Inf.	17	89,5	2	10,5	0	0	19	100
Perfekt	5	17,2	19	65,5	5	17,2	29	100
Pl. p.	1	33,3	0	0	2	66,7	3	100
Mod.k.	35	56,5	7	11,3	20	32,3	62	100
Konstr.	2	25	0	0	6	75	8	100
V.kedja	2	28,6	1	14,3	4	57,1	7	100
Annat	0	0	0	0	7	100	7	100
Alla verb	213	72,7	34	11,6	46	15,7	293	100

Enligt tabell 12 finns det sammanlagt 293 verbformer på nivån A1.2. Av dessa är 72,7 % målspråksenliga, 11,6 % målspråksliknande och 15,7 % andra former. Av de 114 presensformerna är 97,4 % målspråksenliga och 2,6 % målspråksliknande. Presens är den mest frekventa verbformen och behärskas bäst av alla verbformerna på denna nivå. Även preteritum behärskas bra: av de 114 beläggen är 90,9 % målspråksenliga, 4,5 % målspråksliknande och 4,5 % andra former.

Vad gäller de 19 infinitivformerna, är 89,5 % målspråksenliga och 10,5 % målspråksliknande. Infinitiv behärskas bra. Perfekt och pluskvamperfekt används för första gången på denna nivå. Det finns 29 perfektformer på denna nivå; 17,2 % är målspråksenliga, 65,5 % målspråksliknande och 17,2 % andra former. Det finns 3 pluskvamperfektformer på nivån A1.2. Av dessa är 33,3 % målspråksenliga och 66,7 % målspråksliknande. Av de 62 modala konstruktionerna är 56,5 % målspråksenliga, 11,3 % målspråksliknande och 32,3 % andra former. De finita verbformerna är mer frekventa

än de infinita och behärskas bättre på nivån A1.2. På denna nivå används flera olika verbformer än på de två lägsta nivåerna.

I tabell 13 presenteras fördelningen av de olika verbformerna på nivån A1.3 till målspråksenliga, -liknande och andra former.

Tabell 13 Nivån A1.3

Verbform	Målspråksenlig		Målspråkslikn.		Andra		Sum	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Presens	81	92	7	8	0	0	88	100
Pret.	137	93,8	8	5,5	1	0,7	146	100
Imp.	2	100	0	0	0	0	2	100
Inf.	18	94,7	1	5,3	0	0	19	100
Perfekt	8	42,1	9	47,4	2	10,5	19	100
Pl. p.	4	66,7	1	16,7	1	16,7	6	100
Mod.k.	48	69,6	7	10,1	14	20,3	69	100
Konstr.	1	12,5	2	25	5	62,5	8	100
V.kedja	2	66,7	0	0	1	33,3	3	100
Annat	0	0	0	0	5	100	5	100
Alla verb	301	82,5	35	9,6	29	7,9	365	100

Som framgår av tabell 13 finns det sammanlagt 365 verbformer på nivån A1.3. Av dessa är 82,5 % målspråksenliga, 9,6 % målspråksliknande och 7,9 % andra former. Av de 88 presensformerna är 92 % målspråksenliga och 8 % målspråksliknande. Vad gäller preteritum, är 93,8 % av de 146 formerna målspråksenliga, 5,5 % målspråksliknande och 0,7 % andra former. Båda två imperativformer är målspråksenliga.

Det finns 19 infinitivformer på nivån A1.3; av dessa är 94,7 % målspråksenliga och 5,3 % målspråksliknande. Av de 19 perfektformerna är 42,1 % målspråksenliga, 47,4 % målspråksliknande och 10,5 % andra former. Av de 6 pluskvamperfektformerna är 66,7 % målspråksenliga, 16,7 % målspråksliknande och 16,7 % andra former. Av de 69 modala konstruktionerna är 69,6 % målspråksenliga, 10,1 % målspråksliknande och 20,3 % andra former. Även på nivån A1.3 är finita verbformer frekventare än infinita och behärskas bättre. Den mest frekventa verbformen är preteritum som också behärskas bäst av verbformerna: alla 146 användningar är antingen målspråksenliga eller målspråksliknande. Alla infinitivformer är också antingen målspråksenliga eller målspråksliknande men infinitiv är inte alls så frekvent än preteritum och presens.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de finita verbformerna är mer frekventa än de infinita och behärskas bättre på nivåerna under A1.1–A1.3. På de två lägsta färdighetsnivåerna under A1.1 och A1.1 behärskas verb överraskande bra i denna studie. På nivån under A1.1 finns det inga andra än målspråksenliga eller målspråksliknande former och på nivån A1.1 är bara 8,8 % andra former. På den lägsta nivån finns det ändå bara sju verb, och därför är resultaten bara riktgivande. Perfekt och pluskvamperfekt används inte alls på de två lägsta nivåerna. I Abrahamsson (2009, se 4.2 ovan) föreställs en figur enligt vilken man först lär in enkla finita verbformer, därefter konstruktioner med ett hjälpverb och en infinitiv och sist supinumformer. Resultaten i föreliggande studie stöder denna inlärningsordning. I materialet finns modala konstruktioner redan på de lägsta nivåerna, men de är inte alls lika frekventa som de finita verbformerna. Att supinumformer för första gången finns i materialet på nivån A1.2 kan tolkas så att de lärs in sist.

På nivån under A1.1 är infinitiv den mest frekventa verbformen, på A1.1 och A1.3 är preteritum och på A1.2 presens. Den lägsta nivån är alltså den enda nivå där den mest frekventa verbformen är en infinitiv form. Infinitiv används på alla nivåer och behärskas bäst. Supinumformerna perfekt och pluskvamperfekt används för första gången på nivån A1.2. Behärsknigen av dessa stiger från nivån A1.2 till nivån A1.3: hos perfekt är procentandelen målspråksenliga former 17,2 % på nivån A1.2 och 42,1 % på nivån

A1.3 medan pluskvamperfekt behärskas målspråksenligt till 33,3 % på nivån A1.2 och 66,7 % på nivån A1.3. Andelen målspråksenliga former stiger från nivån A1.2 till nivån A1.3 även vad gäller modala konstruktioner.

8.2 Nivåerna A2.1–A2.2

I detta avsnitt presenteras procentuella fördelningar av de olika verbformerna på nivåerna A2.1–A2.2 till målspråksenliga, -liknande och andra former. Dessa nivåer presenteras först separat och därefter jämförs resultaten av de två nivåerna. Nivån A2.1 presenteras i tabell 14 och nivån A2.2 i tabell 15. I tabellerna 14–15 används följande förkortningar:

Inf. = infinitiv, Mod.k. = modal konstruktion, Konstr. = annan konstruktion, V.kedja = verbkedja, Pret. = preteritum, Pl.p. = pluskvamperfekt, Imp. = imperativ

I tabell 14 presenteras fördelningen av de olika verbformerna på nivån A2.1 till målspråksenliga, -liknande och andra former.

Tabell 14 Nivån A2.1

Verb- form	Målspråksenlig		Målspråkslikn.		Andra		Sum	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Presens	28	96,6	1	3,4	0	0	29	100
Pret.	93	93,9	6	6,1	0	0	99	100
Imp.	0	0	0	0	0	0	0	100
Inf.	15	100	0	0	0	0	15	100
Perfekt	1	50	1	50	0	0	2	100
Pl. p.	1	100	0	0	0	0	1	100
Mod.k.	46	80,7	2	3,5	9	15,8	57	100
Konstr.	3	75	0	0	1	25	4	100
V.kedja	0	0	0	0	1	100	1	100
Annat	0	0	0	0	1	100	1	100
Alla verb	187	89,5	10	4,8	12	5,7	209	100

Det framgår av tabell 14 att 89,5 % av de 209 verbformerna på nivån A2.1 är målspråksenliga, 4,8 % målspråksliknande och 5,7 % andra former. Det finns 29 presensformer på denna nivå. Av dessa är 96,6 % målspråksenliga och 3,4 % målspråksliknande. Alla infinitiv- och pluskvamperfektformer är målspråksenliga på denna nivå, vilket är intressant eftersom infinita verbformer inte brukar behäskas lika bra som finita. Av de två perfektformerna är en målspråksenlig och en målspråksliknande. På nivån A2.1 finns 57 modala konstruktioner, av vilka 80,7 % är målspråksenliga, 3,5 % målspråksliknande och 15,8 % andra former. Av de 99 preteritiformerna är 93,9 % målspråksenliga och 6,1 % målspråksliknande. Preteritum är den mest frekventa verbformen på denna nivå. Finita former är mer frekventa än infinita. Det finns få belägg på infinita former men de är för det mesta målspråksenliga.

I tabell 15 presenteras fördelningen av de olika verbformerna på nivån A2.2 till målspråksenliga, -liknande och andra former.

Tabell 15 Nivån A2.2

Verb- form	Målspråksenlig		Målspråkslikn.		Andra		Sum	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Presens	19	100	0	0	0	0	19	100
Pret.	55	93,2	4	6,8	0	0	59	100
Imp.	0	0	0	0	0	0	0	100
Inf.	3	100	0	0	0	0	3	100
Perfekt	1	50	1	50	0	0	2	100
Pl. p.	0	0	0	0	0	0	0	100
Mod.k.	21	100	0	0	0	0	21	100
Konstr.	0	0	0	0	0	0	0	100
V.kedja	0	0	0	0	0	0	0	100
Annat	0	0	0	0	0	0	0	100
Alla verb	99	95,2	5	4,8	0	0	104	100

Enligt tabell 15 är 95,2 % av de 104 verbformerna på nivån A2.2 målspråksenliga och 4,8 % målspråksliknande. Det finns inga verbformer i kategorin ”andra former” på denna nivå. Alla presensformer, infinitivformer och modala konstruktioner är målspråksenliga. Även preteritum behärskas mycket bra: av de 59 beläggen är 93,2 % målspråksenliga och 6,8 % målspråksliknande. Av de två perfektformerna är en målspråksenlig och en målspråksliknande. Den mest frekventa verbformen är även på denna nivå preteritum. Det finns få belägg på infinitiva former på nivån A2.2.

På nivåerna A2.1 och A2.2 är preteritum den mest frekventa verbformen. På nivån A2.1 är fast alla infinita former målspråksenliga, bara en av dem är målspråksliknande. Att infinita former behärskas så bra avviker från resultaten på de andra nivåerna. Andelen målspråksenliga former hos modala konstruktioner stiger vidare från nivån A1.2 till nivån A2.2.

8.3 Nivån B1.1

I detta avsnitt presenteras procentuella fördelningar av de olika verbformerna på nivån B1.1 till målspråksenliga, -liknande och andra former. B1.1 är den högsta färdighetsnivån i undersökningsmaterialet. Bara en text når till denna nivå, dvs. resultaten gäller bara en text som är en narrativ. I tabell 16 presenteras fördelningen av de olika verbformerna på nivån B1.1. I tabell 16 används följande förkortningar:

Inf. = infinitiv, Mod.k. = modal konstruktion, Konstr. = annan konstruktion, V.kedja = verbkedja, Pret. = preteritum, Pl.p. = pluskvamperfekt, Imp. = imperativ

Tabell 16 Nivån B1.1

Verb-form	Målspråksenlig		Målspråkslikn.		Andra		Sum	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Presens	4	100	0	0	0	0	4	100
Pret.	15	100	0	0	0	0	15	100
Imp.	0	0	0	0	0	0	0	100
Inf.	0	0	0	0	0	0	0	100
Perfekt	1	100	0	0	0	0	1	100
Pl. p.	1	100	0	0	0	0	1	100
Mod.k.	7	87,5	0	0	1	12,5	8	100
Konstr.	0	0	0	0	0	0	0	100
V.kedja	0	0	0	0	0	0	0	100
Annat	0	0	0	0	0	0	0	100
Alla verb	28	96,6	0	0	1	3,4	29	100

Som framgår av tabell 16 är 96,6 % av de 29 verbformerna på nivån B1.1 målspråksenliga och 3,4 % andra former. Verbformerna som använts på denna nivå är presens, modala konstruktioner, preteritum, perfekt och pluskvamperfekt. Vad gäller

modala konstruktioner, är 87,5 % av användningarna målspråksenliga och 12,5 % andra former. Presens, preteritum, perfekt och pluskvamperfekt behärskas helt målspråksenligt. Att inga infinitivformer och bara ett par perfekt- och pluskvamperfektformer används på denna nivå är intressant. Resultaten tyder på att verb behärskas bra på nivån B1.1, men man måste märka att bara en text når till denna nivå. Därför kan man inte dra större slutsatser av resultaten på denna nivå.

8.4 Sammanfattning

I detta avsnitt sammanfattas resultaten som har presenterats i avsnitt 8.1–8.3 och besvaras den tredje forskningsfrågan ”Vilka skillnader finns det mellan de olika färdighetsnivåerna?” Vad gäller användningen av finita verbformer på olika färdighetsnivåer i denna studie, stiger frekvensen av presensformer från nivån under A1.1 till nivån A1.2 och blir därefter mindre från nivån A1.3 till B1.1. Andelen målspråksenliga former hos presens är högt på alla nivåer. På de två lägsta och två högsta nivåerna behärskas presens till 100 %. Antalet preteritum stiger från nivån A1.1 till A1.3 och blir därefter mindre. Även preteritum behärskas bra på alla nivåer. Det finns bara 2 belägg på imperativ i det totala materialet, båda finns på nivån A1.3 och är målspråksenliga. Resultaten i den aktuella studien visar att de finita verbformerna behärskas bra på alla färdighetsnivåerna. Enligt processbarhetsteorin (se 4.1 ovan) och flera studier (t.ex. Philipsson 2007, se 4.2 ovan) lärs finita verbformer in tidigare än infinita.

Vad gäller infinita verbformer, är andelen målspråksenliga former enligt studien inte så högt som hos de finita formerna. Infinitiv är den infinita form som används mest och behärskas bäst. Den används på alla nivåer utom på den högsta nivån B1.1. Hos infinita verbformer varierar frekvensen och andelen målspråksenliga former mycket mer mellan de olika färdighetsnivåerna än hos finita former. Enligt Muittari (2008, se 4.2 ovan) stiger frekvensen på infinita former när färdighetsnivån blir högre. Detta stämmer inte överens med resultaten i denna studie. Perfekt används mest på nivån A1.2 där denna

verbform används för första gången. Därefter blir frekvensen mindre när färdighetsnivån stiger. Behärskningen av perfekt stiger när färdighetsnivån stiger: på nivån A1.2 är bara 17,2 % av användningarna av perfekt målspråksenliga. Andelen målspråksenliga former är 42,1 % på nivån A1.3. På nivåerna A2.1 och A2.2 finns bara två belägg på perfekt, av vilka hälften är målspråksenliga och hälften målspråksliknande på båda nivåer. På nivån B1.1 används perfekt bara en gång och användningen är målspråksenlig. Man kan säga att perfekt behärskas ju bättre desto högre färdighetsnivån är men antalet perfektformer är väldigt små på de högsta nivåerna så att resultaten bara är riktgivande. Vad gäller modala konstruktioner är tendensen densamma som hos finita verbformer: antalet belägg stiger från nivå under A1.1 till nivån A1.3 och blir därefter mindre från nivån A2.1 till B1.1. Andelen målspråksenliga former stiger från nivån A1.2 till nivån A2.2.

Om man tittar på behärskningen av olika verbformer, märker man att procentandelen målspråksenliga former varierar från nivå till nivå. Bara hos perfekt och pluskvamperfekt stiger behärskningen när färdighetsnivån stiger. Det är också värt att notera att antalet andra än modala konstruktioner, verbkedjor och verb i kategorin ”annat” blir mycket lägre när färdighetsnivån blir högre. På nivån under A1.1 är infinitiv den mest frekventa verbformen. På alla andra nivåerna är den mest frekventa verbformen antingen presens eller preteritum, dvs. en finit verbform. På de flesta nivåerna (A1.1, A1.3, A2.1, A2.2 och B1.1) är preteritum den frekventaste verbformen. På nivån A1.2 används presens mest.

Enligt processbarhetsteorin (se 4.1 ovan) måste de finita formerna presens och preteritum behärskas innan man kan använda sammansatta tempus på ett rätt sätt. Resultaten av denna pro gradu-avhandling stämmer överens med processbarhetsteorins inlärningsordning. I Abrahamsson (2009, se 4.2 ovan) föreställs en figur enligt vilken man först lär in enkla finita verbformer, därefter konstruktioner med ett hjälpverb och en infinitiv och sist supinumformer. I materialet för denna studie finns det modala konstruktioner redan på de lägsta nivåerna, men de är inte alls lika frekventa som de finita verbformerna. Antalet målspråksenliga former hos modala konstruktioner stiger

från nivån A1.2 till nivån A2.2. Att supinumformer för första gången finns i materialet på nivån A1.2 kan tolkas så att de lärs in sist. Vidare behärskas supinumformer bättre på högre färdighetsnivåer.

Muittaris (2008) resultat visar vidare att infinita former blir mer frekventa när färdighetsnivån stiger. Detta stämmer inte överens med resultaten i denna studie. Antalet infinitivformer avviker mellan nivåerna och det finns inga belägg på infinitiv på den högsta nivån B1.1. I denna studie finns bara 1 text som har bedömts till nivån B1.1. Därför kan man inte dra större slutsatser av resultaten på denna nivå. Behärskningen av infinitiv stiger när färdighetsnivån stiger i denna studie. Perfekt och pluskvamperfekt används inte alls på de två lägsta nivåerna. Perfekt används mest på nivån A1.2, därefter blir antalet perfektformer mindre och på högsta nivån används denna form bara en gång. Målspråksenligheten av perfektformerna avviker mellan nivåerna. Pluskvamperfekt används inte mycket i de texter som utgör materialet för denna studie, men korrekthetsprocenten stiger när färdighetsnivån stiger. Perfekt och pluskvamperfekt används inte mycket i Muittaris (2008) studie. Paavilainens (2010) resultat avviker från de ovannämnda: enligt dessa är det signifikant lättare att använda infinitivformen efter ett modalt hjälpverb än presens- eller supinumformer. Vidare fick Paavilainen (2010) som resultat att det var lika lätt att använda presens och supinum för informanterna, vilket inte stämmer överens med resultaten i tidigare forskning eller denna studie.

De viktigaste resultaten i detta kapitel där forskningsfrågan ”Vilka skillnader finns det mellan de olika färdighetsnivåerna?” har svarats är:

- de finita verbformerna behärskas bra på alla färdighetsnivåerna
- hos infinita verbformer varierar frekvensen och andelen målspråksenliga former mycket mer mellan de olika färdighetsnivåerna än hos finita former
- behärskningen av perfekt och pluskvamperfekt samt modala konstruktioner stiger när färdighetsnivån stiger

- antalet andra än modala konstruktioner, verbkedjor och verb i kategorin ”annat” blir mycket lägre när färdighetsnivån blir högre

9 SAMMANFATTNING OCH SLUTORD

I detta kapitel sammanfattas och diskuteras de viktigaste resultaten i studien. Syftet med denna pro gradu-avhandling har varit att få mer information om finskspråkiga gymnasieelevers behärskning av verbmorfologiska strukturer i svenska språket. Som material har använts texter som samlats in inom projektet Topling – Inlärningsgångar i andraspråket (se Topling 2010–2013). Texterna har skrivits av gymnasister i årskurs 1. Jag har granskat användningen av olika verbformer i e-postmeddelanden och narrativer skrivna av informanterna. Jag har använt en kvantitativ metod för att behandla undersökningsmaterialet. Behärskningen av de olika verbformerna har granskats med hjälp av termerna målspråksenliga och målspråksliknande som härstammar från Pienemanns (1998) processbarhetsteori (se 4.1 ovan). Jag har räknat förekomsterna av olika verbformer i materialet och klassificerat dem i målspråksenliga, -liknande och andra former. På detta sätt har jag fått veta hur de olika verbformerna behärskas av informanterna. De texter som utgör materialet i denna studie har inom Topling-projektet nivåbedömts både enligt CEFR-skalan och enligt en anpassad skala som används i grundläggande och gymnasial utbildning i Finland. Jag har i föreliggande studie använt de bedömningar som har gjorts enligt den anpassade nivåskalan. Vidare har jag jämfört förekomsten av olika verbformer på de olika färdighetsnivåerna för att se vad för skillnader det finns mellan nivåerna.

Forskningsfrågorna som har besvarats i denna studie är

- Vilka verbformer använder finskspråkiga gymnasieelever i årskurs 1 när de skriver på svenska?
- Hur behärskas de olika verbformerna?
- Vilka skillnader finns det mellan de olika färdighetsnivåerna?

I det material som jag granskat i denna studie finns sammanlagt 1053 verb. Av dessa finns 371 (35,2 %) i e-postmeddelandena och 682 (64,8 %) i narrativerna. Antalet verb per text ökar när färdighetsnivån blir högre. Elever på högre nivåer i svenska använder alltså i medeltal flera verb än elever på lägre nivåer, vilket kan förklaras med att elevernas språkkunskaper blir bättre under tiden och de lär sig använda flera tempusformer. Då blir texterna ofta längre och innehåller vanligen även flera verb. I medeltal används flera verb per text i narrativerna än i e-postmeddelandena. En förklaring är att man vanligen skriver korta texter när man använder e-post. Även uppgiftsanvisningarna ger mer frihet i narrativerna än i e-postmeddelandena. I narrativerna skrev informanterna om någon händelse som var minnesvärd för dem medan de i e-postmeddelandena skrev till en kompis för att berätta att de inte kan träffa honom/henne och föreslå en ny tid. Det kan vara lättare för eleverna att skriva om en händelse som var minnesvärd för dem än att skriva ett e-postmeddelande enligt uppgiftsanvisningarna.

De olika verbformer som finns i undersökningsmaterialet har kategoriserats till följande kategorier: presens, preteritum, imperativ, infinitiv, perfekt, pluskvamperfekt, modal konstruktion, annan konstruktion, verbkedja och andra verbformer. Den första forskningsfrågan gällde användningen av olika slags verbformer i undersökningsmaterialet. Det finns betydligt flera modala konstruktioner i e-postmeddelandena än i narrativerna, medan det i narrativerna finns betydligt flera preteritiformer än i e-postmeddelandena. Jag tror att detta har att göra med de uppgiftsanvisningar som eleverna frågades följa. I e-postmeddelandena ombads skribenterna berätta en kompis varför de inte kan träffa honom/henne och föreslå en ny tid. För att kunna göra detta är det naturligt att använda modala konstruktioner. I narrativerna var uppgiften att berätta om någon minnesvärd händelse eller upplevelse, vilket gör det naturligt att använda preteritiformer. Enligt Muittari (2008) påverkar uppsatsens tema tempusvalet i stor utsträckning. Enligt resultaten i denna studie har tempusvalet påverkats av uppgiftsanvisningarna: modala konstruktioner är betydligt mer frekventa i e-postmeddelandena medan man har använt betydligt flera preteritiformer i narrativerna.

Den andra forskningsfrågan gällde behärsknigen av de olika verbformerna. Av de 1053 verbformerna i det totala materialet är 85,7 % målspråksenliga, 7,6 % målspråksliknande och 6,7 % andra former. De tre frekventaste verbformerna är preteritum (363 belägg), presens (286 belägg) och modala konstruktioner (226 belägg). De tre verbformer som behärskas bäst i det totala materialet är presens, preteritum och infinitiv. Av presensformerna är 95,5 % målspråksenliga, av preteritiformerna 94,8 % och av infinitivformerna 93,8 %. Infinitiv är den mest frekventa av de infinitiva verbformerna och den infinita form som behärskas bäst. I e-postmeddelandena är 83 % av alla 371 verbformer målspråksenliga, 7,8 % målspråksliknande och 9,2 % andra former. I narrativerna är 87,1 % av de 682 verbformerna målspråksenliga, 7,5 % målspråksliknande och 5,4 % andra former.

Att andelen målspråksenliga verbformer är så hög i studien kan möjligen förklaras med att de verb som informanterna använt är vanliga och bekanta för dem. Även det låga antalet verb i texterna kan påverka resultaten. Som framgår av tabell 5 (se kapitel 6) finns det i medeltal 5,4 verb i e-postmeddelandena och 9,9 verb i narrativerna. Detta begränsade antal verb och de uppgiftsanvisningar som informanterna ombads följa påverkar troligen resultaten i denna studie.

Man kan säga att verb behärskas lite bättre i narrativerna än i e-postmeddelandena. I e-postmeddelandena är den mest frekventa verbformen modala konstruktioner (48,2 %) och i narrativerna preteritum (50,1 %). Presens utgör en stor grupp både i e-postmeddelandena och i narrativerna. Den mest frekventa verbformen i det totala materialet är preteritum (34,5 %). På nivån under A1.1 är infinitiv den mest frekventa verbformen, medan den på alla andra nivåer är antingen presens eller preteritum, dvs. en finit verbform. Att det finns mycket föga imperativformer i materialet kan möjligen förklaras med att de kan se ut som infinitivformer och därför har klassificerats som infinitiv. I narrativerna är perfekt mer frekvent än infinitiv, vilket är intressant eftersom infinitiven brukar vara den mest frekventa infinitiva verbform som används av inlärare av svenska språket (se t.ex. Muittari 2008).

Den tredje forskningsfrågan gällde skillnaderna mellan de olika färdighetsnivåerna. På den lägsta nivån under A1.1 där det bara finns 7 verb finns det inga andra än målspråksenliga eller målspråksliknande former. Även på nivåerna A1.1, A2.2 och B1.1 är antalet andra former mycket litet. På nivåerna A1.2, A1.3 och A2.1 där det finns betydligt flera texter och därför också flera verbformer, finns det också flera former som är varken målspråksenliga eller målspråksliknande. Andelen andra än målspråksenliga eller -liknande former är alltså större på de nivåer där det finns flera verb.

Enligt denna studie behärskas de finita verbformerna bra på alla färdighetsnivåer. Infinitiv är den infinita form som används mest och behärskas bäst. Det finns inga andra former än målspråksenliga eller målspråksliknande på nivån under A1.1, vilket är överraskande eftersom ifrågavarande nivå är den lägsta i materialet. Det finns ändå bara sju verb på nivån under A1.1 så att resultaten bara är riktgivande. Perfekt och pluskvamperfekt används för första gången på nivån A1.2. De används alltså inte alls på de två lägsta nivåerna, vilket stöder processbarhetsteorin (se 4.1 ovan): inlärare på dessa nivåer kan inte ännu processa dessa konstruktioner. Vidare behärskas supinumformerna bättre på högre färdighetsnivåer. På nivån A2.1 är fast alla belägg på infinitiva former målspråksenliga, vilket avviker från de andra nivåerna. Att inga infinitivformer och bara ett par perfekt- och pluskvamperfektformer används på nivån B1.1 är intressant. Enligt Muittari (2008, se 4.2 ovan) används flera infinita verbformer på högre färdighetsnivåer. Att det bara finns 1 text som har bedömts vara på nivån B1.1 gör att man inte kan dra större slutsatser av resultaten på denna nivå, men frekvensen hos infinita former blir mindre redan på nivåerna A2.1 och A2.2. På nivån A2.2 finns inga verbformer som är varken målspråksenliga eller -liknande. Antalet andra än målspråksenliga eller -liknande former är mycket lågt även på nivån B1.1. Sammanfattningsvis kan konstateras att verb behärskas bättre när färdighetsnivån stiger.

Procentandelen målspråksenliga former är högst i texterna på de två högsta nivåerna A2.2 och B1.1. Målspråksenligheten stiger från nivå A1.1 till nivå B1.1. Detta betyder att det finns flera målspråksenliga verbformer på högre färdighetsnivåer. Procentandelarna andra former, alltså sådana som är varken målspråksenliga eller

målpräksliknande, är ganska låga i det totala materialet. Hos de infinita verbformerna finns det betydligt flera användningar som är varken målpräksenliga eller målpräksliknande än hos de finita formerna. Pluskvamperfekt är den verbform som behärskas sämst i det totala materialet.

Enligt processbarhetsteorin (se 4.1 ovan) måste de finita formerna presens och preteritum behärskas innan sammansatta tempus kan användas på ett rätt sätt. Resultaten i denna studie stämmer överens med processbarhetsteorins inlärningsordning. I Abrahamsson (2009, se 4.2 ovan) föreställs en figur enligt vilken man först lär in enkla finita verbformer, därefter konstruktioner med ett hjälpverb och en infinitiv och sist supinumformer. I denna studie finns modala konstruktioner redan på de lägsta nivåerna, men de är inte alls lika frekventa som de finita verbformerna. De behärskas bättre på högre färdighetsnivåer såsom också supinumformerna perfekt och pluskvamperfekt. Att supinumformer för första gången finns i materialet på nivån A1.2 kan tolkas så att de lärs in sist av de olika verbformerna. Resultaten i föreliggande studie stöder alltså den inlärningsordning som föreställs i figur 1 (se 4.2).

Enligt Flyman Mattson och Håkansson (2010) använder inlärare som befinner sig på tidiga stadier bara presens och preteritum. Senare börjar de hantera hela fraser och sammansatta tempus. Enligt Philipsson (2007, se 4.2 ovan) används betydligt flera finita former än verbkonstruktioner med hjälpverb (har/hade + supinum eller hjälpverb + infinitiv), vilket stöder processbarhetsteorin (se avsnitt 4.1 ovan). Enligt flera tidigare studier om inläring av svenskans verbmorfologi används de finita verbformerna presens och preteritum mer och behärskas bäst än infinita former. Av de infinita formerna är infinitiv oftast den mest frekventa och behärskas bäst (se t.ex. Muittari 2008). Alla dessa resultat stämmer överens med resultaten i föreliggande studie. Resultaten i denna studie stämmer alltså bra överens med tidigare forskning om inläringen av svenskans verbmorfologi. Vidare skulle det vara intressant att granska verbsemantiken i det material som har granskats i denna studie, dvs. att granska om de verb som används passar till den kontext där de används.

LITTERATUR

- Abrahamsson, N. 2009. *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Bergman, P. 1998. Tid och tempus i nästan infödd svenska. I: Hyltenstam, K. & Lindberg, H. (red.): *Första symposiet om svenskan som andraspråk. Volym I. Föredrag om utbildning, språkinläring och interaktion*. Stockholm: Stockholms universitet. 157–164.
- Council of Europe. 2001. *Common European Framework of Reference for Languages*. http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/framework_en.pdf (Hämtad: 22.05.2013)
- Flyman Mattsson, A. & Håkansson, G. 2010. *Bedömning av svenska som andraspråk. En analysmodell baserad på grammatiska utvecklingsstadier*. Lund: Studentlitteratur AB.
- GLGU 2004 = Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Utbildningsstyrelsen. <http://www02.oph.fi/svenska/ops/grundskola/LPgrundl.pdf> (Hämtad: 22.10.2012)
- Hildén, R. & Takala, S. 2007. Relating descriptors of Finnish school scale to the CEF overall scales for communicative activities. I: Koskensalo, A., Smeds, J., Kaikkonen, P. & Kohonen, V. (eds.) *Foreign languages and multicultural perspectives in the European context*. Berlin: LIT Verlag. 291–300.
- Hultman, T. G. 2003. *Svenska akademiens språklära*. Stockholm: Svenska akademien.
- Huttunen, I. & Jaakkola, H. (översättning). (2003). *Eurooppalainen viitekehys: kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys*. Porvoo: WSOY.

- Martin, M. 2003. Morphological complexity and the order of second language acquisition. I: McRobbie-Utasi, Z. & So, C. K. (eds.): *Proceedings of the XIIIth Conferences of the Finno-Ugric Studies Association of Canada, Vancouver*. Canada: Simon Fraser University, Department of Linguistics. 29–44.
- Martin, M. 2004. Three structures of Finnish and the Processability Theory. I: Ekberg, L. & Håkansson, G. (red.): *NORDAND 6. Sjätte konferensen om Nordens språk som andraspråk*. Lund: Lunds universitet, Institutionen för nordiska språk. 201–212.
- Muittari, V. 2008. Finita och infinita verbformer i finskspråkiga gymnasisters inlärarvenska. I: Lindström, J., Kukkonen, P., Lindholm, C. & Mickwitz, Å. (red.): *Svenskan i Finland, 10. Föredrag vid tionde sammankomsten för beskrivningen av svenskan i Finland*. Helsingfors: Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur. 212–224.
- Paavilainen, M. 2010. *Inläring av svenskans verbmorfologi, adjektivkongruens och negationens placering hos finskspråkiga högstadielärover*. Jyväskylä universitet.
- Philipsson, A. 2004. Svenskans morfologi och syntax i ett andraspråksperspektiv. I: Hyltenstam, K. & Lindberg, I. (red.): *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur AB. 117–151.
- Philipsson, A. 2007. *Interrogative Clauses and Verb Morphology in L2 Swedish. Theoretical Interpretations of Grammatical Development and Effects of Different Elicitation Techniques*. Stockholm: Centre of Research of Bilingualism.
- Pienemann, M. 1998. *Language processing and second language development: Processability theory*. Studies in bilingualism 15. Amsterdam: Benjamins

Pienemann, M. & Håkansson, G. 1999. A unified approach toward the development of Swedish as L2: A processability account. *Studies in Second Language Acquisition*, 21/3. 383–420.

SAG = Teleman, U., Hellberg, S. & Andersson, E. 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. 1–4. Stockholm: Svenska Akademien.

Skolverket. 2009. *Gemensam europeisk referensram för språk*.
<http://www.språkförsvaret.se/sf/fileadmin/PDF/Referensram.pdf>
(Hämtad: 22.05.2013)

Thorell, O. 1973. *Svensk grammatik*. Stockholm: Norstedts Tryckeri

Topling 2010–2013 = Topling-projektets hemsida. Institutionen för språk och Centrum för tillämpad språkvetenskap vid Jyväskylä universitet.
<http://www.jyu.fi/hum/laitokset/kielet/topling/se> (Hämtad 10.4.2012)

Tropp, K. 2003. *Framtidsreferens i svenskt inlärarespråk*. Stockholm studies in Scandinavian Philology, New series 30. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Tuokko, E. 2009. *Miten ruotsia osataan peruskoulussa? Perusopetuksen päättövaiheen ruotsin kielen B-oppimäärän oppimistulosten arviointi 2008*.
http://www.oph.fi/download/116603_miten_ruotsia_osataan_peruskoulussa.pdf (Hämtad 3.2.2012)

BILAGOR

Bilaga 1

NIVÅSKALA FÖR SPRÅKKUNSKAPER

Nivåskalan är en i Finland utarbetad tillämpning av de skalor som ingår i den allmäneuropeiska referensramen för undervisning, inlärning och bedömning av språk som utvecklats av Europarådet.

Färdighetsnivå A1		Begränsad kommunikation i de mest bekanta situationerna			
		Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
A1.1	De första grunderna i språket	<p>* Förstår ett mycket begränsat antal av de allra vanligaste orden och fraserna (hälsningar, namn, tal, uppmaningar) i vardagliga sammanhang.</p> <p>* Förstår trots ansträngning inte mer än det allra mest elementära språkstoffet.</p> <p>* Behöver väldigt mycket hjälp: upprepning, gester, översättning.</p>	<p>* Kan med korta satser svara på enkla frågor som gäller en själv.</p> <p>Kommunikationen är beroende av samtalspartnern och talaren måste kanske tillgripa sitt modersmål eller gester.</p> <p>* Det kan finnas många långa pauser, upprepningar och avbrott i talet.</p> <p>* Uttalet kan orsaka stora förståelseproblem.</p> <p>* Behärskar ett mycket begränsat ordförråd och några inlärd standarduttryck.</p> <p>* Talaren är oförmögen att uttrycka sig fritt och ledigt, men de få klichéartade uttryck han eller hon behärskar kan vara ganska felfria.</p>	<p>* Känner till skriftsystemet men förstår mycket lite av texten.</p> <p>* Känner igen ett litet antal bekanta ord och korta fraser och kan förknippa dem med bilder.</p> <p>* Förmågan att förstå främmande ord ens i mycket förutsebara sammanhang är ytterst begränsad.</p>	<p>* Kan delge sina omedelbara behov i mycket korta ordalag.*</p> <p>Kan skriva språkets bokstäver och siffror med bokstäver, anteckna sina personuppgifter och skriva vissa bekanta ord och fraser.</p> <p>* Behärskar ett antal enskilda ord och uttryck.</p> <p>* Är inte förmögen att uttrycka sig fritt men kan skriva vissa ord och uttryck rätt.</p>
A1.2	Elementär språkfärdighet stadd i utveckling	<p>* Förstår ett begränsat antal ord, korta satser, frågor och uppmaningar som gäller personliga angelägenheter</p>	<p>* Kan i någon mån uppge vissa omedelbara behov och fråga och svara i dialoger som handlar om grundläggande personuppgifter.</p>	<p>* Förstår namn, skyltar och andra mycket korta och enkla texter som anknyter till omedelbara</p>	<p>* Kan delge sina omedelbara behov med korta satser.</p> <p>* Kan skriva ett antal satser och fraser om sig själv och sin</p>

	<p>eller den aktuella situationen.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Måste anstränga sig till och med för att förstå enkla yttranden som inte tydligt anknyter till situationen. * Behöver mycket hjälp: långsammare tal, upprepning, gester och översättning. 	<p>Behöver ofta hjälp av sin samtalspartner.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Pauser och andra avbrott förekommer i talet. * Uttalet kan ofta vålla förståelseproblem. * Har ett mycket begränsat ordförråd, kan vissa situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken. * Alla slags fel förekommer i hög grad, också i mycket enkelt fritt tal. 	<p>behov.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Känner igen enskilda uppgifter i enkel text om det finns möjlighet att vid behov läsa texten på nytt. * Förmågan att förstå obekanta ord ens i mycket förutsebara sammanhang är begränsad. 	<p>närmaste krets (t.ex. svar på frågor eller minneslappar).</p> <ul style="list-style-type: none"> * Behärskar vissa grundläggande ord och uttryck och är förmögen att skriva mycket enkla huvudsatser. * Utantillärda fraser kan vara rätt skrivna men alla slags fel förekommer t.o.m. i synnerligen elementär fri skrivning.
--	---	--	---	--

Färdighetsnivå A1		Begränsad kommunikation i de mest bekanta situationerna			
		Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
A1.3	Fungerande elementär språkfärdighet	<p>* Förstår enkla yttranden (personliga frågor och all dagliga anvisningar, önsknings- och förbud) i rutinemässigt samtal med stöd av sammanhanget.</p> <p>* Kan följa med enkla samtal som anknyter till konkreta situationer eller den egna erfarenheten.</p> <p>* Förståelsen förutsätter också då det gäller enkla ärenden talat standardspråk som är långsammare än normalt och riktat till lyssnaren.</p>	<p>* Kan berätta kort om sig själv och sin närmaste krets.</p> <p>Reder sig i de allra enklaste dialogerna och servicesituationerna.</p> <p>Behöver ibland hjälp av samtalspartnern.</p> <p>* Kan uttrycka sig flytande om det mest bekanta, annars är pauser och avbrott mycket vanliga.</p> <p>* Uttalet kan ibland orsaka förståelseproblem.</p> <p>* Behärskar ett begränsat antal korta utantillärda uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer.</p> <p>* Elementära grammatikaliska fel förekommer i hög grad också i mycket enkelt tal.</p>	<p>* Kan läsa bekanta och en del obekanta ord. Förstår korta meddelanden som handlar om vardag och rutiner eller där det ges enkla instruktioner.</p> <p>* Kan hitta enskilda behövliga uppgifter i en kort text (postkort, väderrapporter).</p> <p>* Läser och förstår också ett kort textstycke mycket långsamt.</p>	<p>* Reder sig i enkla lätt förutsebara skrivuppgifter i de mest bekanta situationerna som anknyter till vardagliga behov och erfarenheter.</p> <p>* Kan skriva enkla texter (ett enkelt postkort, personuppgifter, enkel diktamen).</p> <p>* Behärskar de allra vanligaste orden och uttrycken som har att göra med detaljer eller konkreta behov i elevens eget liv. Kan skriva några meningar som består av enkla satser.</p> <p>* Många slags fel förekommer i elementär fri skrivning.</p>

Färdighetsnivå A2		Grundförutsättningar för direkt socialt umgänge samt kort redogörelse			
		Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
A2.1	Den grundläggande språkfärdighetens begynnelsekedje	<p>* Kan förstå enkelt tal eller följa med i en diskussion om ämnen som är direkt viktiga för honom eller henne.</p> <p>* Förstår det mest centrala innehållet i korta, enkla diskussioner som intresserar (anvisningar, meddelanden) och upptäcker när man på teve övergår från ett ämne till ett annat.</p> <p>* Förståelse av också ett enkelt budskap förutsätter tydligt standardspråk i normalt tempo, och kräver dessutom ofta upprepning.</p>	<p>* Kan med korta satser berätta om sin närmaste krets. Reder sig i enkelt umgänge och i de vanligaste servicesituationerna. Kan inleda och avsluta en kort dialog men sällan själv uppehålla en längre diskussion.</p> <p>* Vissa bekanta avsnitt är flytande, men det förekommer många klart uppenbara pauser och felaktiga inledningar i talet.</p> <p>* Uttalet är förståeligt trots att den främmande accenten är mycket uppenbar och trots att det felaktiga uttalet kan vålla enstaka problem med förståelsen.</p> <p>* Behärskar det lätt förutsebara basordförrådet och många av de viktigaste strukturerna (såsom konjunktioner och tempusformer i förfluten tid).</p> <p>* Behärskar i fritt tal den allra enklaste grammatiken på elementär nivå, men fortfarande förekommer det många fel även i språkets grundstrukturer.</p>	<p>* Förstår enkla texter som innehåller det allra vanligaste ordförrådet (privata brev, korta nyhetsartiklar, vardagliga bruksanvisningar).</p> <p>* Förstår huvudtankarna i texter och vissa detaljer i en text på några stycken. Kan lokalisera och jämföra enskilda uppgifter och klarar lätt av enkel slutledning utgående från sammanhanget.</p> <p>* Läser och förstår också korta textstycken långsamt.</p>	<p>* Reder sig i skrivuppgifter i de mest rutinmässiga vardagssituationerna.</p> <p>* Kan skriva korta, enkla meddelanden (personliga brev, lappar) som har att göra med vardagliga behov och enkla, katalogmässiga beskrivningar om mycket bekanta ämnen (verkliga eller fiktiva personer, händelser, egna och familjens planer).</p> <p>* Behärskar ett konkret ordförråd som anknyter till grundbehov samt grundläggande tempusformer och satser som är samordnade med enkla bindeord (och, men).</p> <p>* Kan skriva de allra enklaste orden och strukturerna ganska rätt men gör gång på gång fundamentala fel (tempusformer, böjning) och använder många klumpiga uttryck i fri skrivning.</p>

Färdighetsnivå A2		Grundförutsättningar för direkt socialt umgänge samt kort redogörelse			
		Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
A2.2	Grundläggande språkfärdighet stadd i utveckling	<p>* Förstår tillräckligt för att kunna tillfredställa sina konkreta behov. Kan i stora drag följa tydligt tal om fakta.</p> <p>* Kan i allmänhet känna igen ämnet i en pågående diskussion. Förstår vanlig vokabulär och ett mycket begränsat antal idiom i situationsbundet tal som handlar om bekanta eller allmänt kända ämnen.</p> <p>* Förståelsen också av enkla budskap förutsätter standardspråk som uttalas långsamt och tydligt och dessutom rätt ofta behöver upprepas.</p>	<p>* Kan ge en kort, katalogmässig beskrivning om sin närmaste krets och dess vardag. Kan delta i rutinsamtal om egna angelägenheter eller sådant som är viktigt för en själv. Kan behöva hjälp för att diskutera och måste undvika vissa ämnesområden.</p> <p>* Talet är tidvis flytande men olika slags avbrott är mycket uppenbara.</p> <p>* Uttalet är förståeligt trots att den främmande accenten är uppenbar och felaktigt uttal förekommer.</p> <p>* Behärskar ett vanligt, vardagligt ordförråd och några idiomatiska uttryck ganska bra. Behärskar flera enkla och även några mera krävande strukturer.</p> <p>* I mera omfattande fritt tal förekommer många fundamentala</p>	<p>* Förstår huvudtankarna och vissa detaljer i meddelanden på några stycken i alldagliga sammanhang som i viss mån är krävande (reklam, brev, matsedlar, tidtabeller) samt faktatexter (bruksanvisningar, smånotiser).</p> <p>* Kan skaffa ny lätt_förutsebar information om bekanta ämnen i välstrukturerade texter på några stycken. Kan utgående från formen och kontexten sluta sig till betydelsen av obekanta ord.</p> <p>* Upprepad läsning och hjälpmedel är ofta nödvändiga för förståelsen av ett textstycke.</p>	<p>* Reder sig i skrivuppgifter i rutinmässiga vardagssituationer.</p> <p>* Kan skriva en mycket kort, enkel beskrivning av händelser, tidigare aktiviteter och personliga erfarenheter eller om alldagliga ting i sin livsmiljö (korta brev, minneslappar, ansökningar, telefonmeddelanden).</p> <p>* Behärskar det grundläggande alldagliga ordförrådet, strukturerna och de vanligaste sätten att binda ihop ord och satser.</p> <p>* Skriver enkla ord och strukturer rätt men gör fel i ovanligare strukturer och former och använder klumpiga uttryck.</p>

			fel (t.ex. i verbens tempusformer) som tidvis kan göra talet svårförståeligt.		
--	--	--	---	--	--

Färdighetsnivå B1		Att reda sig i vardagslivet			
		Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
B1.1	Fungerande grundläggande språkfärdighet	<p>* Förstår huvudtankarna och viktiga detaljer i tal som behandlar teman som återkommer i skolan, på arbetet eller under fritiden, inklusive korta referat. Får tag i huvudpunkterna i radionyheter, filmer, tv-program och tydliga telefonmeddelanden.</p> <p>* Kan följa tal som baserar sig på gemensam erfarenhet eller allmänbildning. Förstår det gängse ordförrådet och ett visst antal idiom.</p> <p>* Förståelse av längre talsekvenser förutsätter tydligare och långsammare standardspråk än normalt. Upprepningar behövs då och då.</p>	<p>* Kan berätta också vissa detaljer om bekanta saker. Reder sig i de vanligaste alldagliga situationerna och inofficiella samtal på språkområdet. Kan kommunicera om sådant som är viktigt för eleven själv även i lite mer krävande situationer. En lång framställning eller abstrakta ämnen ger upphov till uppenbara svårigheter.</p> <p>* Kan uppehålla förståeligt tal men pauser och tveksamhet förekommer i längre talsekvenser.</p> <p>* Uttalet är klart förståeligt trots att den främmande accenten tidvis är uppenbar och uttalsfel i viss mån förekommer.</p> <p>* Kan använda ett ganska</p>	<p>* Kan läsa många slags texter på några sidor (tabeller, kalendrar, kursprogram, kokböcker) om bekanta ämnen och utan förberedelser följa huvudtankar, nyckelord och viktiga detaljer i texten.</p> <p>* Kan följa huvudtankarna, nyckelord och viktiga detaljer i en text på ett par sidor som behandlar ett bekant ämne.</p> <p>* Förståelsen kan vara bristfällig då det gäller ämnesområden som avviker från alldagliga erfarenheter samt detaljer i texten.</p>	<p>* Kan skriva förståelig text som i viss mån förmedlar detaljerad vardagskunskap om verkliga eller fiktiva ämnen som intresserar.</p> <p>* Kan skriva en klart utformad koherent text genom att foga ihop enskilda uttryck till längre avsnitt (brev, beskrivningar, berättelser, telefonmeddelanden).</p> <p>Kan effektivt förmedla bekant information genom de vanligaste formerna av skriftlig kommunikation.</p> <p>* Behärskar ett tillräckligt ordförråd och de strukturer som behövs för texter i de flesta bekanta situationer, trots att interferens och uppenbara omskrivningar förekommer.</p> <p>* Det rutinmässiga språkstoffet och grundstrukturerna är redan relativt felfria, men en del mer krävande strukturer och ordfogningar orsakar problem.</p>

			<p>omfattande vardagligt ordförråd samt några allmänna fraser och idiom. Använder många olika slag av strukturer. * I längre fritt tal är grammatikfel vanliga (t.ex. artiklar och ändelser saknas), men de stör sällan förståelsen.</p>		
--	--	--	--	--	--

Färdighetsnivå B1		Att reda sig i vardagslivet			
		Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
B1.2	Flytande grundläggande språkfärdighet	<p>* Förstår tydlig, faktabaserad information som anknyter till bekanta och relativt allmänna ämnen i sammanhang som i viss mån är krävande (indirekta förfrågningar, arbetsdiskussioner, förutsebara telefonmeddelanden).</p> <p>* Förstår huvudpunkterna och de viktigaste detaljerna i en pågående, formell eller informell mera omfattande diskussion.</p> <p>* Förståelse förutsätter standardspråk eller en relativt bekant accent samt sporadiska upprepningar och omformuleringar. Diskussioner mellan infödda i snabbt tempo samt okända detaljer om främmande ämnesområden orsakar problem.</p>	<p>* Kan med beskrivningar, specificeringar och jämförelser berätta om vanliga, konkreta ämnen och kan också redogöra för andra ämnen såsom filmer, böcker eller musik. Kan kommunicera säkert i de flesta vanliga situationer. Den språkliga framställningen är kanske inte särskilt exakt.</p> <p>* Kan uttrycka sig relativt obehindrat. Trots att pauser och avbrott förekommer fortsätter talet och eleven gör sig förstådd.</p> <p>* Uttalet är mycket lätt att förstå trots att intonationen och betoningen inte helt motsvarar målspråkets.</p> <p>* Kan använda ett ganska omfattande ordförråd och vanliga idiom. Använder även många slags strukturer och komplicerade satser.</p> <p>* Grammatikfel förekommer i viss mån men stör sällan ens</p>	<p>* Kan läsa texter på några stycken om många slags ämnesområden (tidningsartiklar, broschyrer, bruksanvisningar, enkel skönlitteratur) och klarar också av texter som kräver en viss slutledningsförmåga i praktiska situationer som är viktiga för en själv.</p> <p>* Kan söka fram och kombinera uppgifter ur olika texter på några sidor för att utföra en viss uppgift.</p> <p>* Vissa detaljer och nyanser i långa texter kan förbli oklara.</p>	<p>* Kan skriva personliga och mer offentliga meddelanden, och i dem innefatta nyheter och uttrycka tankar om bekanta abstrakta ämnen och om kultur som exempelvis musik eller film.</p> <p>* Kan skriva en disponerad text på några stycken (anteckningar, korta sammandrag och redogörelser utifrån en klar diskussion eller framställning). Kan i viss mån motivera sina huvudtankar och ta hänsyn till läsaren.</p> <p>* Behärskar ordförråd och satsstrukturer som behövs för många slag av skrivande. Kan uttrycka samordning och underordning.</p> <p>* Kan skriva ett förståeligt och relativt felfritt språk, låt vara att det förekommer</p>

			mer omfattande kommunikation.		fel i krävande strukturer, i textens disposition och stil och att påverkan från modersmålet eller något annat språk är uppenbar.
--	--	--	-------------------------------	--	--

Färdighetsnivå B2		Att klara sig i regelbundet umgänge med infödda			
		Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
B2.1	Självständig språkfärdighet, grundnivå	<p>* Förstår de centrala tankarna i muntlig framställning som är invecklad till språk och innehåll och som behandlar konkreta eller abstrakta ämnesområden. Kan följa detaljerade framställningar av allmänt intresse (nyheter, intervjuer, filmer, föreläsningar).</p> <p>* Förstår huvudpunkterna i det talade, talarens avsikter och attityder, stil och grad av formalitet. Kan följa omfattande tal och invecklad argumentation om talets gång är tydligt markerad (t.ex. genom bindeord eller rytmisering). Kan komprimera innehållet eller återge de centrala detaljerna i det hörda.</p> <p>* Förstår en stor del av en pågående diskussion men kan uppleva det</p>	<p>* Kan presentera klara och exakta beskrivningar av många slags erfarenheter, berätta om sina känslor samt redogöra för vilken personlig betydelse händelser och erfarenheter har. Kan aktivt delta i de flesta praktiska och sociala situationer samt i relativt formella diskussioner. Är kapabel att regelbundet kommunicera med infödda utan att oavsiktligt göra sig löjlig eller irriterande. Den språkliga framställningen är inte alltid helt elegant.</p> <p>* Kan tala i ganska jämnt tempo och längre pauser i det talade förekommer endast sällan.</p> <p>* Uttalet och intonationen är tydliga och naturliga.</p> <p>* Kan mångsidigt använda språkets strukturer och ett relativt</p>	<p>* Kan självständigt läsa texter på några sidor (tidningsartiklar, noveller, underhållnings- och faktalitteratur, rapporter och detaljerade anvisningar) inom den egna branschen eller på allmänna ämnesområden. Texterna kan handla om abstrakta eller fackmässiga ämnen och innehålla fakta, attityder och åsikter.</p> <p>* Kan känna igen skribentens avsikt och textens syfte och lokalisera flera olika detaljer i en lång text. Kan snabbt se textinnehållet och bruksvärdet i ny information för att besluta om det lönar sig att bekanta sig närmare med texten.</p> <p>* Endast idiom och kulturella anspelningar i långa texter vållar problem.</p>	<p>* Kan skriva klart och detaljerat om många ämnesområden som intresserar, om bekanta abstrakta ämnen, rutinmässiga sakterter samt mer formella sociala meddelanden (kritik, affärsbrev, anvisningar, ansökningar, sammandrag).</p> <p>* Kan effektivt uttrycka sina kunskaper och åsikter i skrift samt kommentera andras synpunkter. Kan i sina texter kombinera eller komprimera information från olika källor.</p> <p>* Behärskar ett omfattande ordförråd och krävande satsstrukturer samt språkliga medel för att åstadkomma en klar och koherent text. Följsamheten i olika nyanser och stilar är begränsad och i en lång framställning kan hopp från en sak till en annan förekomma.</p> <p>* Behärskar rättskrivning, grammatik och användning av skiljetecken rätt bra och felen leder inte till missförstånd. Modersmålets inflytande kan synas i det skrivna.</p>

		svårt att förstå ett samtal i snabbt tempo som förs mellan infödda talare om dessa inte på något sätt försöker förtydliga budskapet.	omfattande ordförråd som inkluderar idiomatiska och abstrakta ord. Visar en växande förmåga att reagera på de formkrav som situationen ställer. * Behärskar grammatiken rätt väl och sporadiska fel försvårar i allmänhet inte förståelsen.		Krävande strukturer samt följsamheten i uttryck och stil kan välla problem.
--	--	--	--	--	---

Färdighetsnivå B2		Att klara sig i regelbundet umgänge med infödda			
		Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
B2.2	Fungerande självständig språkfärdighet	<p>* Förstår pågående eller bandat, klart disponerat standardspråk i alla situationer inom det sociala livet, utbildning och arbetsliv (inklusive officiella samtal och livliga samtal mellan infödda).</p> <p>* Kan för krävande uppgifter kombinera invecklad och detaljerad information utifrån omfattande diskussioner eller framställningar. Kan sluta sig till uttalade attityder och sociokulturella anspelningar samt kritiskt bedöma det hörda.</p> <p>* Förstår främmande talare och språkformer. Kraftigt bakgrundsbuller, språklig humor, ovanliga idiom samt kulturella anspelningar kan ännu vålla svårigheter.</p>	<p>* Kan hålla en förberedd framställning om många slags allmänna ämnen. Är kapabel att umgås och fritt och behändigt kommunicera med infödda talare. Kan diskutera och underhandla om mångahanda saker, framföra och kommentera krävande tankegångar och haka på andras inlägg. Kan uttrycka sig säkert, tydligt och artigt enligt situationens krav. Framställningen kan vara schematisk och talaren måste ibland tillgripa omskrivningar.</p> <p>* Kan kommunicera spontant, ofta mycket flytande och obehindrat trots sporadisk tveksamhet.</p> <p>* Uttalet och intonationen är mycket tydliga och naturliga.</p> <p>* Behärskar omfattande språkliga medel för att uttrycka konkreta och abstrakta, bekanta och obekanta ämnesområden säkert och tydligt</p>	<p>* Kan självständigt läsa invecklade texter på flera sidor som skrivits för olika ändamål (dagstidningar, noveller, skönlitteratur). En del av dem kan vara obekanta eller endast delvis bekanta men betydelsefulla för personen själv.</p> <p>* Kan känna igen skribentens attityd och textens syfte. Kan lokalisera och kombinera flera abstrakta uppgifter i invecklade texter. Förstår tillräckligt för att kunna komprimera huvudpunkterna eller uttrycka dem på ett annat sätt.</p> <p>* Endast idiom och kulturella anspelningar i långa texter vållar problem.</p>	<p>* Kan skriva tydliga, detaljerade, formella och informella texter om invecklade verkliga eller fiktiva händelser och erfarenheter för bekanta och tidvis obekanta läsare. Kan skriva essäer, formella eller informella redogörelser, göra erforderliga anteckningar och sammandrag.</p> <p>* Kan skriva klara och välstrukturerade texter, uttrycka sin åsikt, argumentera systematiskt, analysera, resonera samt komprimera uppgifter och tankar.</p> <p>* Det språkliga uttrycksförrådet begränsar inte skrivandet märkbart.</p> <p>* Behärskar grammatiken, ordförrådet och textuppläggningsen väl. Fel kan förekomma i ovanliga strukturer, i idiomatiska uttryck samt i stilfrågor.</p>

			<p>i enlighet med situationens formella krav. Språkliga orsaker begränsar mycket sällan framställningen. * Behärskar grammatiken väl. Talaren korrigerar ofta själv sina fel och felen stör inte förståelsen.</p>		
--	--	--	---	--	--

Färdighetsnivå C1-C2		Att klara sig i många olika slag av krävande språkbrukssituationer			
		Hörförståelse	Tal	Läsförståelse	Skrivning
C1.1	Avancerad språkfärdighet, grundnivå	<p>* Kan relativt lätt förstå längre tal eller framställningar (filmer, föreläsningar, diskussioner, debatter) om olika bekanta och allmänna ämnen även om det talade inte är tydligt strukturerat och innehåller idiomatiska uttryck och registerbyten.</p> <p>* Har lätt för att förstå olika slags inspelningar i detalj och lägger märke till relationen mellan talarna samt deras avsikter.</p> <p>* En främmande accent eller mycket dialektalt talspråk vållar svårigheter.</p>	<p>* Är kapabel att hålla en längre, förberedd och även formell framställning. Kan aktivt delta i invecklade situationer med abstrakta och detaljerade ämnen samt leda rutinmässiga möten och smågrupper. Kan använda språket för social interaktion av många slag. Variationen mellan olika stilarter och språkformer vållar svårigheter.</p> <p>* Kan kommunicera flytande, spontant och nästan obehindrat.</p> <p>* Kan variera intonationen och placera satsbetoningen rätt för att uttrycka också de allra finaste betydelsenyanserna.</p> <p>* Behärskar ett omfattande struktur- och ordförråd som synnerligen sällan begränsar kommunikationen. Kan uttrycka sig säkert, tydligt och artigt enligt situationens krav.</p> <p>* Behärskar grammatiken väl. En del slumpmässiga fel försvårar inte</p>	<p>* Förstår i detalj relativt långa och invecklade texter på olika områden.</p> <p>* Kan efter behov variera sitt sätt att läsa. Kan läsa kritiskt och bedöma stilistiska nyanser samt lägger märke till skribentens attityder och dolda betydelser i texten. Kan lokalisera och kombinera många slags abstrakta uppgifter i invecklade texter, komprimera dem och dra krävande slutsatser utifrån texterna.</p> <p>* För att förstå de mest krävande detaljerna och idiomatiska avsnitten i en text behövs hjälpmedel eller flera omläsningar.</p>	<p>* Kan skriva tydliga, välstrukturerade texter om invecklade ämnen, uttrycka sig exakt och ta hänsyn till mottagaren. Kan skriva om verkliga och fiktiva ämnen med en säker och personlig stil och kan använda språket smidigt och mångsidigt. Kan skriva tydliga och omfattande redogörelser också om krävande ämnen.</p> <p>* Skribenten visar att han eller hon behärskar många sätt att disponera texten och göra den mer koherent.</p> <p>* Det språkliga uttrycksförrådet är mycket omfattande. Behärskar idiomatiska uttryck och vanliga fraser väl.</p> <p>* Behärskar grammatiken, ordförrådet och textuppläggningsen mycket väl. Fel kan sporadiskt förekomma i idiomatiska uttryck samt i stilfrågor.</p>

			förståelsen och talaren kan ofta korrigera dem själv.		
--	--	--	---	--	--

Bilaga 2

Uppgiftsanvisningarna för e-postmeddelanden

Viesti ystävälle

Olet luvannut ruotsalaiselle ystävällesi, että lähdette illalla elokuviin. Sinulle tulee kuitenkin muuta tekemistä.

Kirjoita ystävälle sähköpostiviesti.

- Kerro, miksi et tule.
- Ehdota uutta aikaa ja paikkaa.

Muista **aloittaa** ja **lopettaa** viesti sopivalla tavalla. Kirjoita selvällä käsialalla **ruotsiksi** alla olevaan laatikkoon.

Avsändare:

Mottagare:

Ämne:

Bilaga 3

Uppgiftsanvisningarna för narrativer

Kerro!

Kerro jostakin tapahtumasta tai kokemuksesta, joka oli sinulle erityisen mieleenpainuva.

- Mitä tapahtui?
- Miksi kokemus jäi mieleesi?

Kirjoita **ruotsiksi** alla olevaan tilaan. Kirjoita ainakin **muutama** lause. Voit jatkaa paperin toiselle puolelle.